

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Daňové a pojistné odvody u příjmů z podnikání a ze závislé činnosti
Tax and Insurance Contributions from Business and Employment

Student: Bc. Michal Mrózek
Vedoucí diplomové práce: prof. Ing. Jan Široký CSc.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Michal Mrózek**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Daňové a pojistné odvody u příjmů z podnikání a ze závislé činnosti**
Tax and Insurance Contributions from Business and Employment

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie odvodů daňového charakteru
 3. Analýza právního stavu zkoumané problematiky
 4. Zhodnocení a návrhy změn daňových a pojistných odvodů
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.
- PELECH, Petr a Vladimír PELC. *Daně z příjmů: s komentářem 2013*. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7263-784-3.
- VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracoval samostatně“.

V Ostravě dne 17.4.2014

.....
Michal Mrózek

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Teorie odvodů daňového charakteru.....	7
2.1 Sociální zabezpečení.....	7
2.1.1 Důchodové pojištění	8
2.1.2 Nemocenské pojištění.....	13
2.1.3 Státní politika zaměstnanosti	16
2.2 Zdravotní pojištění.....	16
2.2.1 Legislativa	17
2.2.2 Zdravotní pojišťovny	19
2.3 Osobní důchodová daň	21
2.3.1 Zdanitelný důchod	23
2.3.2 Úprava zdanitelného důchodu	24
2.3.3 Sazba daně	25
2.4 Dílčí shrnutí	26
3 Analýza právního stavu zkoumané problematiky.....	27
3.1 OSVČ.....	27
3.1.1 Konstrukce základu daně a výpočet daně.....	28
3.1.2 Vyměřovací základ a výše u sociálního pojištění.....	32
3.1.3 Vyměřovací základ a výše u zdravotního pojištění	35
3.2 Zaměstnanci.....	36
3.2.1 Konstrukce základu daně a výpočet daně.....	37
3.2.2 Vyměřovací základ a výše u sociálního a zdravotního pojištění.....	41
3.3 Příjmy státního rozpočtu ze zkoumaných odvodů.....	44
3.3.1 Státní rozpočet	44
3.3.2 Vliv jednotlivých odvodů na státní rozpočet u OSVČ a zaměstnance	46
3.4 Dílčí shrnutí	48
4 Zhodnocení a návrhy změn daňových a pojistných odvodů.....	49
4.1 Sociální a zdravotní pojištění	49
4.1.1 Zaměstnanci.....	49
4.1.2 OSVČ.....	51

4.1.3 Dávky starobních důchodů	53
4.2 Daň z příjmů	60
4.2.1 Zaměstnanci	61
4.2.2 OSVČ	62
4.2.3 Srovnání zaměstnance a OSVČ	63
4.3 Návrhy změn daňových a pojistných odvodů	66
4.4 Dílčí shrnutí	67
5 Závěr	69
Seznam použité literatury	69
Seznam zkratek	71
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
Seznam příloh	
Přílohy	

1 Úvod

V současné době život každého jedince ovlivňuje stát a jeho politika, která je uplatňována v různých oblastech jeho působení. Aby mohl stát dobře fungovat, je povinen si obstarat finanční prostředky prostřednictvím vybírání daní a dalšími způsoby k zabezpečení nezbytného financování a zodpovědného chodu státu. Mezi nedílné součásti podílející se na fungování státu patří rovněž sociální a zdravotní pojištění. Sociální pojištění představuje svým způsobem daň, kterou jsou jedinci ve většině případů ze svých výdělků povinni odvádět. Převážnou většinu sociálního pojištění tvoří odvody na důchodové pojištění. Čím více odvede pojištěnec na důchodovém pojištění, tím vyšší důchod v budoucnu může očekávat. Zdravotní pojištění v České republice je povinné pro každého občana. Toto pojištění musí odvádět každý zákonem stanovený plátec. V důsledku zavedení veřejného zdravotního pojištění má každý pojištěnec nárok na bezplatnou základní zdravotní péči.

Problematika daňového zatížení zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných (dále jen „OSVČ“) je v poslední době velice žhavým a diskutovaným tématem na politické scéně. Právě to bylo hlavním impulsem a důvodem pro výběr tématu této diplomové práce.

Cílem práce je srovnání zatížení zaměstnanců a OSVČ v roce 2013. Práce je zaměřena zejména na daň z příjmů fyzických osob a na sociální a zdravotní pojištění u zkoumaných skupin poplatníků. Ke splnění cíle poslouží vlastní případová studie fiktivních poplatníků, na jejímž základě bude posouzena míra zatížení jednotlivých odvodů. Práce vychází z legislativy účinné k 31. 12. 2013 a týká se výhradně České republiky.

Druhá kapitola diplomové práce bude věnována teoretickým poznatkům v oblasti odvodů daňového charakteru. V této části budou podrobně vysvětleny jednotlivé subsystemy sociálního pojištění. Dále se zde rozebere legislativní úprava zdravotního pojištění a problematika zdravotních pojišťoven. Konec této kapitoly se zaměří na teorii v oblasti osobní důchodové daně.

Třetí kapitola se bude zabývat zejména konstrukcí základů jednotlivých odvodů a jejich samotným výpočtem. Na konci této kapitoly se pozornost upne na příjmy státního rozpočtu ze zkoumaných odvodů daňového charakteru. Poznatky z této kapitoly poslouží především v praktické části diplomové práce.

Čtvrtá kapitola diplomové práce se zaměří na praktický výpočet jednotlivých pojistných a daňových odvodů u dvou zkoumaných skupin poplatníků. Na základě vlastní případové studie budou zhodnoceny difference zatížení u OSVČ a zaměstnance. První část této

kapitoly se bude zabývat sociálním a zdravotním pojištěním, kde rovněž bude rozebrána vazba mezi důchodovým pojištěním a starobním důchodem. V druhé části se pozornost přesune na daň z příjmů s důrazem na paušální výdaje využívané u OSVČ. V závěru této kapitoly budou nastíněny jednotlivé možnosti jak zmírnit rozdíly mezi zaměstnanci a OSVČ u zkoumaných odvodů.

V diplomové práci se využije metoda analýzy, komparace a syntézy.

2 Teorie odvodů daňového charakteru

Tato kapitola je zaměřena především na teoretické poznatky v oblasti odvodů daňového charakteru. Konkrétně se bude zabývat sociálním zabezpečením, zdravotním pojištěním a osobní důchodovou daní.

2.1 Sociální zabezpečení

Systém sociálního zabezpečení v České republice je možno rozdělit do tří základních pilířů. Tím prvním je systém sociálního pojištění, který lze svým způsobem považovat za zásluhový tzn., aby vznikl nárok na dávky z něj plynoucí, je třeba vložit určité prostředky a splnit určité podmínky. Tomuto systému bude dále věnována větší pozornost.

Za druhý pilíř je považován nepříspěvkový sociální dávkový systém, kde náleží systém státní sociální podpory, systém pomoci v hmotné nouzi a systém dávek pomoci pro osoby se zdravotním postižením.

Třetím pilířem je systém sociálních služeb, které jsou členěny do tří základních oblastí: sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Nutno podotknout, že poslední dva pilíře nevyžadují příspěvky ze strany účastníků sociálního systému. Dávky jsou vyplaceny těm, kteří splňují určitá kritéria, a jejich přidělení nevyžaduje předchozí účast v tomto systému.

Sociální politika v České republice podobně jako v jiných vyspělých zemích má obrovský význam a je na ni kladen velký důraz. Sociální pojištění tvoří nejvýznamnější část příjmů do veřejného rozpočtu. Stát přerozděluje tyto finanční prostředky a zabezpečuje své občany při stáří, nezaměstnanosti či v případě nemoci. Pod jeho dohledem je také občanům povinně poskytována základní lékařská péče.

Systém sociálního pojištění ČR je rozdělen do dvou primárních subsystémů: veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Sociální pojištění má dále ještě tři další subsystémy: důchodové pojištění, nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Následující text se bude zabývat charakteristikou jednotlivých subsystémů sociálního zabezpečení (Kahoun, 2010).

2.1.1 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění lze označit za nejvýznamnější subsystém sociálního pojištění. Pojistné je vypláceno v případě, kdy nastanou události trvalého charakteru, mezi které je možno zařadit stáří, invaliditu a události související se ztrátou živitele, tedy ovdovění či osiřené. Představují situace, kdy občan není schopen si zaopatřit nutné finanční prostředky pro své živobytí. Určité dávky důchodového pojištění jsou vypláceny povinně. Mezi ně řadíme starobní důchod, invalidní důchod, vdovský a sirotčí důchod. Výše dávek se odvíjí od příjmů z výdělečné činnosti, proto ji mohou občané ovlivnit vlastním počínáním.

Příspěvky odváděné do státní pokladny na důchodové pojištění jsou povinné pro pracovně činné obyvatele, tedy jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné. Naskytá se však možnost i pro občany, kteří nejsou zaměstnání či nemají statut OSVČ. Tito občané můžou přispívat dobrovolně na důchodové pojištění.

Důchodový systém v ČR se skládá ze tří základních částí. Tou první je průběžné financování. Principem průběžného financování je, že ekonomicky aktivní obyvatelstvo přispívá povinně ze zákona do systému, a ti, kteří splňují podmínky pro odebrání těchto prostředků, zároveň ze systému odčerpávají v podobě určitých dávek. Peněžní prostředky se v tomto případě nestačí nikde úročit, protože jsou okamžitě využity na výplaty důchodů. Vzhledem k velkému problému stárnutí obyvatelstva a dalším vlivům se tento systém financování ocitá na hranici kolapsu. To je důvodem pro zavedení druhého a třetího pilíře důchodového pojištění. Druhým pilířem se rozumí kapitálově financované penzijní připojištění se státním příspěvkem. Toto pojištění je dobrovolné, není stanoveno zákonem jako povinná platba, jak je tomu v případě prvního pilíře. Třetí pilíř představuje produkty komerčních pojišťoven. Mezi nejvýznamnější produkt patří hlavně životní pojištění.

Podmínky účasti na důchodovém pojištění

Okruh pojištěných osob

Jak již bylo výše zmíněno, v důchodovém pojištění se rozlišuje okruh osob, které jsou pojištěny povinně a okruh osob pojištěných dobrovolně. Osoby povinně pojištěné jsou uvedeny v § 5 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDPJ.“). Pojištění jsou při splnění určitých podmínek stanovených zákonem zaměstnanci v pracovním poměru, OSVČ, zaměstnanci činní na základě dohody

o pracovní činnosti a dohody o provedení práce, uchazeči o zaměstnání, pokud pobírají podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, pokud mimo pracovněprávní vztah vykonávají práci, za níž jsou společností odměňováni a další (Ženíšková, 2013).

Paragraf 6 ZDPJ upravuje osoby, jejichž účast na důchodovém pojištění je dobrovolná. Je ovšem potřeba rozlišovat osoby uvedené v odstavci 1 a v odstavci 2. Společná kritéria pro obě zmíněné skupiny představuje splnění tří primárních podmínek, a to podání přihlášky a jeho platba, věk nad 18 let. Pojištění osob uvedených v odstavci 1 je časově neomezené. Patří tam např. studenti připravující se na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole v České republice, uchazeči o zaměstnání, kterým nenáleží podpora v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci a další. Osobám podle odstavce 2 je limitována doba dobrovolného pojištění v rozsahu maximálně 10 let. Účast na dobrovolném pojištění je možná nejdéle do dne, který předchází dni vzniku nároku na starobní důchod.

Zaměstnanci

Podle § 8 ZDPJ je podmínkou účasti zaměstnanců na důchodovém pojištění účast na nemocenském pojištění. V případě souběhu více zaměstnání se účast na důchodovém pojištění v každém právním vztahu posuzuje zvlášť. Pokud se ovšem jedná o situaci, kdy jednatel společnosti s ručením omezeným je současně společníkem této společnosti, účastní se na pojištění jen jednou.

Osoby samostatně výdělečně činné

Podmínky účasti OSVČ na důchodovém pojištění jsou upraveny v § 9 ZDPJ. OSVČ jsou buď pojištěny povinně ze zákona, pokud je jejich podnikatelská činnost hlavní, nebo dobrovolně. Podle zákona se hlavní podnikatelskou činností rozumí taková činnost, která není vedlejší. Povinně jsou OSVČ také pojištěny v případě, kdy se jedná o vedlejší činnost, ve které je dosaženo rozhodného příjmu. Samostatná výdělečná činnost se považuje za vedlejší, jestliže osoba samostatně výdělečně činná, která není účastna nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných, v kalendářním roce vykonávala zaměstnání nebo měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod a další. OSVČ, jejíž samostatná výdělečná činnost je vedlejší a nesplňuje podmínky účasti na důchodovém pojištění, má právo se dobrovolně přihlásit k účasti kdykoli v průběhu roku.

Starobní důchod

Výdaje na starobní důchod patří dlouhodobě mezi jedny z největších mandatorních výdajů¹. Stát je musí ze zákona každoročně vyplácet a vzhledem k neustálému trendu stárnutí obyvatelstva tyto výdaje rok od roku narůstají. Hlavním úkolem starobních důchodů je nahrazení ztráty příjmů, která je zapříčiněna věkem jako sociální událostí. V tabulce č. 2.1 je znázorněn vývoj jednotlivých věkových skupin obyvatelstva v letech 1992-2012.

Tabulka č. 2.1: Vývoj obyvatelstva v letech 1992-2012

	1992	2002	2008	2009	2010	2011	2012
Počet obyvatel (v tis.)							
0-14	2 065	1 590	1 480	1 494	1 518	1 541	1 560
15-64	6 933	7 196	7 431	7 414	7 379	7 263	7 188
65+	1 328	1 418	1 556	1 599	1 636	1 701	1 768
Podíl věkové skupiny (v %)							
0-14	20,0	15,6	14,1	14,2	14,4	14,7	14,8
15-64	67,1	70,5	71	70,6	70,1	69,1	68,4
65+	12,9	13,9	14,9	15,2	15,5	16,2	16,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle materiálu Českého statistického úřadu

Ve srovnání s rokem 1992 se výrazně změnily zejména počet a zastoupení osob mladších 15 let, kterých bylo v roce 2012 o téměř 0,5 milionu méně, což v celkové populaci představovalo úbytek o více než 5 procentních bodů. Osob starších 65 let naopak v populaci přibýlo, a to o 439 tisíc, a jejich podíl na celkové populaci se zvýšil o 4 procentní body. Z tabulky lze zaregistrovat meziroční růst populace u věkové skupiny 65+, což vyvíjí každým rokem tlak na vyšší a vyšší výdaje na celkové starobní důchody.

V roce 2013 převládají celkem tři způsoby, jak lze starobní důchody čerpat. Po splnění určitých podmínek má pojištěnec nárok na předčasný starobní důchod, dále je možnost čerpat tuto dávku v podobě řádného starobního důchodu. Existuje i možnost čerpání starobního důchodu odložit nebo ho pobírat jen v poměrné výši. Pojištěnec má na odchod do důchodu právo, není to však jeho povinnost. Záleží jen a pouze na rozhodnutí jedince, zda tohoto nároku využije nebo se rozhodne pokračovat ve své výdělečné činnosti. Pojištěnec si ovšem

¹ Mandatorní výdaje – prostředky, které musí vláda vynaložit ze zákona.

může přivydělávat i při pobírání starobního důchodu. V minulosti však byla tato možnost částečně omezena. Důchodce mohl mít podepsanou pracovní smlouvu maximálně na jeden rok. V současnosti tato podmínka již není platná a zaměstnavatel může s pojištěncem uzavřít smlouvu i na dobu neurčitou.

Podmínky nároku na starobní důchod

Pojištěnec musí splnit dvě základní podmínky, nestanoví-li zákon jinak. Mezi tyto podmínky patří získání potřebné doby pojištění a dosažení stanovené věkové hranice. Nutno podotknout, že obě podmínky jsou značně proměnlivé. V současnosti základní doba pojištění je 28 let, ovšem každý rok se zvyšuje. Podle odhadů v roce 2018 bude potřebná doba pojištění 35 let. Důchodový věk je upraven v § 32 ZDPJ. Důchodový věk závisí na pohlaví a počtu vychovaných dětí u žen. U mužů je základní důchodový věk 60 let a u žen 53 až 57, právě podle počtu vychovaných dětí. U pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977 se důchodový věk stanoví dle přílohy zákona ZDPJ. Podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti minimálně po dobu 10 let (Ženíšková, 2013).

Výše a výpočet důchodu

Výše důchodu se skládá ze dvou základních složek, a to pevné složky důchodu a zásluhové složky. Pevná složka důchodu neboli základní výměra se neustále mění v souvislosti s vývojem ekonomiky v ČR. Na základní výměru má právo každý důchodce bez ohledu na to, jak dlouho a kolik do systému přispíval. Základní výměra činí celkem 9 % průměrné mzdy měsíčně, v roce 2013 je ve výši 2 330 Kč. Zásluhovou složku představuje procentní výměra důchodu. Procentní výměra důchodu se stanovuje individuálně a její výši ovlivňuje zejména celková získaná doba pojištění a osobní vyměřovací základ. Zjednodušeně lze říci, že osobní vyměřovací základ je měsíční průměr všech příjmů dosažených v rozhodném období upravený koeficienty nárůstu mezd. Výše procentní výměry starobního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na důchod 1,5 % výpočtového základu měsíčně. Podpůrní doba pro výplatu starobního důchodu není stanovena, starobní důchod se vyplácí až do smrti jeho příjemce. Pro stanovení výpočtového základu se u důchodů přiznaných od 1. 1. 2013 použijí upravené redukční hranice znázorněné v tabulce č. 2.2.

Tabulka č. 2.2: Redukční hranice v roce 2013

Kategorie redukčních hranic	Výše redukčních hranic
I. redukční hranice	11 389 Kč
II. redukční hranice	30 026 Kč
III. redukční hranice	103 536 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSSZ

Výpočtový základ se stanoví z osobního vyměřovacího základu u důchodů přiznaných v roce 2013 tak, že částka do I. redukční hranice náleží v plné výši, z částky nad I. do II. redukční hranice náleží 27 %, z částky nad II. do III. redukční hranice náleží 19 % a z částky nad III. redukční hranici 6 %. Pro lepší srozumitelnost bude uveden následující příklad.

Předpokládá se, že pojištěnec splnil všechny podmínky pro přiznání řádného starobního důchodu v roce 2013. Do nároku na důchod získal 46 roků pojištění a jeho výše osobního vyměřovacího základu činí 32 890 Kč. Výpočet důchodu je uveden v tabulce č. 2.3.

Tabulka č. 2.3: Výpočet řádného starobního důchodu

Položka	Výpočet	Výsledek
osobní vyměřovací základ	-	32 890 Kč
redukce do 11 389	100 % x 11 389	11 389 Kč
redukce od 11 389 do 30 026	27 % x (30 026 – 11 389)	5 032 Kč
redukce od 30 026 do 103 536	19 % x (32 890 – 30 026)	545 Kč
výpočtový základ	11 389 + 5 032 + 545	16 966 Kč
procentní výměra za roky	46 x 1,5	69 %
procentní výměra důchodu	16 966 x 69 %	11 707 Kč
základní výměra důchodu	-	2 330 Kč
měsíční důchod celkem	11 707 + 2 330	14 037 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSSZ

Z výše uvedené tabulky je patrné, že výše důchodu pojištěnce činí pouze 43 % měsíční průměrné mzdy. Samozřejmě čím vyšší bude průměrná hrubá mzda pojištěnce, tím markantněji je jeho výdělek snížen vlivem redukčních hranic a tím nižší, vyjádřeno relativně k hrubé mzdě, bude jeho výsledný měsíční důchod.

Předčasný starobní důchod

Aby pojištěnec měl nárok na předčasný starobní důchod, musí podobně jako u řádného starobního důchodu splnit dvě základní podmínky, tedy dobu pojištění a určitý věk. Jestliže je pojištěnci jednou přiznán předčasný starobní důchod, pak toto rozhodnutí již nelze vrátit zpět a pojištěnec nemá nárok na řádný starobní důchod. Do předčasného důchodu může jít jedinec nejdříve v den, kdy mu zbývají maximálně tři roky do důchodového věku. Tedy pokud jeho věk činí 63, pak má nárok na tento důchod nejdříve v 60 letech. Při stanovení výše důchodu dochází k jeho krácení v závislosti na tom, o kolik let začal jedinec pobírat důchod dříve. Výše procentní výměry se snižuje za každých 90 započatých dní ode dne přiznání předčasného starobního důchodu do dosažení důchodového věku. Koeficient, který je standardně ve výši 1,5 % z výpočtového základu se snižuje o:

- 0,9 % za období prvních 360 kalendářních dnů,
- 1,2 % za období od 361. kalendářního dne do 720. kalendářního dne,
- 1,5 % za období od 721. kalendářního dne.

2.1.2 Nemocenské pojištění

Tento subsystém sociálního pojištění slouží k finančnímu zabezpečení osob v případě, že u nich nastane určitá událost, jako nemoc, těhotenství či mateřství. Pojištění se týká pouze ekonomicky aktivních občanů, tedy zaměstnanců a OSVČ. Zaměstnanci jsou povinni se účastnit tohoto subsystému a tato povinnost je dána zákonem. Výjimku představují pouze zaměstnanci pracující na základě dohody o provedení práce, jejichž příjem za jeden kalendářní měsíc nepřesáhl v úhrnu 10 000 Kč. Tito zaměstnanci jsou pojištěni po dobu trvání této dohody pouze v těch měsících, ve kterých jim byl zúčtován započitatelný příjem vyšší než 10 000 Kč.

OSVČ nemají povinnost přispívat na nemocenské pojištění, jejich účast je pouze dobrovolná. Pokud se OSVČ pro tuto variantu rozhodne, stává se účastníkem nemocenského pojištění na základě přihlášky a zaplacení pojistného. Cílem tohoto pojištění je podpora jeho účastníků v případě, kdy si z důvodu určitých událostí nejsou schopni zajistit trvalý příjem. OSVČ mají nárok pouze na dva typy dávek vyplácených ze systému nemocenského pojištění, konkrétně na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství. Nemají právo si nárokovat ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství i přes to, že do systému pojištění přispívají (Ženíšková, 2013).

Typy peněžitých dávek

Účast na nemocenském pojištění zakládá nárok na čerpání čtyř základních druhů peněžitých dávek. Patří tam:

- nemocenská,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- ošetrovné,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Nemocenská

Mezi OSVČ a zaměstnanci existují určité odlišnosti v podmínkách pro přiznání nároku na vyplácení nemocenské v případě pracovní neschopnosti. Zaměstnanec má na nemocenskou nárok už jen z toho titulu, že je v pracovněprávním vztahu, který zakládá povinnost odvádět pojištění. OSVČ musí splnit účast na nemocenském pojištění po dobu alespoň tří kalendářních měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku nemoci. OSVČ i zaměstnanec jsou povinni doložit potvrzení od lékaře, který je uznal za dočasně pracovně neschopné a zároveň během této pracovní neschopnosti nesmí vykonávat žádnou výdělečnou činnost.

V období prvních 21 dní vyplácí zaměstnavatel zaměstnanci náhradu mzdy ve výši 60 % redukovaného průměrného výdělku, kromě prvních 3 dnů pracovní neschopnosti, kdy běží tzv. karenční doba². Karenční doba byla zavedena za účelem zneužívání dávek. Od 22. dne pracovní neschopnosti má zaměstnanec nárok na nemocenskou po dobu této pracovní neschopnosti.

OSVČ je na tom v porovnání se zaměstnanci značně hůře. OSVČ si je v podstatě sama svým zaměstnavatelem, tím pádem po dobu prvních 21 kalendářních dní nemocenské nedostane žádnou finanční náhradu. Až od 22. dne pracovní neschopnosti začne nemocenské vyplácet stát. Vzhledem k těmto nastaveným podmínkám není mnoho OSVČ, které by si dobrovolně přispívaly na nemocenské pojištění.

Nemocenské může být poskytováno pouze omezenou dobu. Tato omezená doba se nazývá podpůrčí doba. Jedná se o časový úsek, po který dávka náleží. Podpůrčí doba u nemocenského začíná 22. dnem trvání dočasné pracovní neschopnosti a trvá maximálně 380 dní od vzniku dočasné pracovní neschopnosti nebo nařízení karantény.

² Karenční doba - čekací doba, kdy už nastanou určité okolnosti (třeba nemoc), ale pojišťovna ještě nevyplácí plnění

Peněžitá pomoc v mateřství

Aby účastník mohl pobírat peněžitou pomoc v mateřství, musí splnit následující podmínky. V den přiznání dávky musí být daná osoba stále účastníkem nemocenského pojištění a v předcházejících dvou letech před tímto dnem musí být účastníkem minimálně po dobu 270 dní. U OSVČ je podmínkou doba účasti na nemocenském pojištění alespoň 180 dní v roce předcházejících dni přiznání dávky na peněžitou pomoc v mateřství.

Zákon matce umožňuje střídání se v péči o dítě s manželem nebo otcem dítěte. Je to přípustné od 7. týdne po porodu dítěte, přičemž to, jak často se v této péči střídají, není omezeno. V případě zmíněného střídání se dávka plynoucí matce pozastaví a po dobu péče otce je vyplácena z jeho nemocenského pojištění, pokud splňuje kritéria pro vyplacení zmíněné dávky. Jedinou podmínku v této střídavé péči o dítě je minimální doba, po kterou se musí o dítě starat. Jedná se o sedm po sobě jdoucích kalendářních dnů.

Peněžitá pomoc v mateřství je poskytována po dobu 28 týdnů mateřské dovolené, nejdříve od osmého týdne před očekávaným datem porodu. Matka, která porodila zároveň dvě a více dětí, má nárok na 37 týdnů peněžité pomoci v mateřství. Výše peněžité pomoci za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu (Ženíšková, 2013).

Ošetrovné

Jedná se o dávku, na kterou má nárok pouze zaměstnanec, pokud ovšem nepracuje na základě dohody o provedení práce. OSVČ na tento typ dávky nárok nemá. Zaměstnanci je ošetrovné vyplaceno v případě, že ošetřuje nemocného člena domácnosti, nebo musí pečovat o dítě mladší 10 let, ze zákona stanovených důvodů. Výše ošetrovného se určuje podobně jako u nemocenské a činí 60 % denního vyměřovacího základu.

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství náleží ženě, která je převedena na jinou práci, jelikož práce, kterou před tím vykonávala, je pro těhotné či kojící ženy nepřijatelná. Pokud je žena převedena na jinou práci, může dojít k tomu, že v novém pracovním zařazení bude bez svého zavinění dosahovat nižšího započitatelného příjmu než před tímto převedením. Vyrovnávací příspěvek slouží k tomu, aby byl ženám v této situaci dorovnán plat na původní výši. Jeho výše se určí jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem před převedením a průměrným denním příjmem po převedení na jinou práci.

2.1.3 Státní politika zaměstnanosti

Stát prostřednictvím této politiky usiluje o dosažení rovnováhy na trhu práce, tedy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách. Snaží se o produktivní využití pracovních sil a o zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti v České republice vykonávají Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřady práce. Příspěvky na státní politiku zaměstnanosti jsou povinné pro všechny účastníky sociálního pojištění, tedy pro zaměstnance, zaměstnavatele i OSVČ.

Politiku zaměstnanosti stát plní i ve formě podpory zřizování nových pracovních míst. Poskytuje příspěvky zaměstnavatelům, kteří jsou ochotni zaměstnat nové uchazeče o zaměstnání. Příspěvky může poskytnout i samotným uchazečům. Aktivní politikou zaměstnanosti se rozumí souhrn opatření směřujících k zajištění maximálně možné úrovně zaměstnanosti. Mezi tyto nástroje patří rekvalifikace, dále pak investiční pobídky, veřejně prospěšné práce, společensky účelná pracovní místa, příspěvek na dopravu zaměstnanců, příspěvek na zapracování, překlenovací příspěvek, příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program. Součástí aktivní politiky zaměstnanosti je i poradenství a cílené programy k řešení zaměstnanosti (Kahoun, 2010).

2.2 Zdravotní pojištění

V České republice vznikl systém veřejného zdravotního pojištění začátkem 90. let 20. století. Princip tohoto systému je založen na činnosti zdravotních pojišťoven, které vybírají pojištění od plátců. Získané finanční prostředky od plátců zdravotní pojišťovna použije k zaplacení poskytnuté zdravotní péče pojištěncům, dále je použije k úhradě nákladů za léky a prostředky zdravotnické techniky. Tyto prostředky jsou užívány k financování činnosti zdravotních pojišťoven.

Pojištěnec prostřednictvím plátce odvádí určité peněžní prostředky předem pro případ nemoci či úrazu. V opačném případě tedy bez uzavření tohoto pojištění, by musel hradit veškeré lékařské výkony, které podstoupí „z vlastní kapsy.“ Občané ČR mají zdravotní péči garantovanou Ústavou ČR, kde se v čl. 31 Listině základních práv a svobod praví: „Každý má právo na ochranu zdraví.“ Obyvatelé na základě veřejného zdravotního pojištění mají nárok na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek stanovené zákonem.

Účast na zdravotním pojištění je povinná a vzniká na základě zákona (narozením nebo získáním trvalého pobytu na území ČR). Kromě veřejného zdravotního pojištění existuje ještě komerční pojištění, které je ovšem dobrovolné a je určeno zejména pro cizince ze zemí mimo EU. Nutno konstatovat, že oba tyto druhy pojištění lze kombinovat. Typickým příkladem této kombinace je například cestovní pojištění. Občané jsou pojištěni u zdravotních pojišťoven, které si mohou libovolně zvolit dle svého uvážení.

Systém veřejného zdravotního pojištění je založen na principu solidarity. Jednotliví plátcí přispívají do systému různými částkami, ovšem pro všechny pojištěnce je garantované rovné právo na poskytnutí zdravotní péče (Červinka, 2013).

2.2.1 Legislativa

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů, upravuje veřejné zdravotní pojištění, rozsah a podmínky, na jejichž základě je poskytována zdravotní péče a také způsob stanovení cen a úhrad léčivých přípravků a potravin pro lékařské účely, které jsou hrazeny ze zdravotního pojištění. Dle tohoto zákona jsou zdravotně pojištěny:

- osoby, které mají trvalý pobyt na území ČR,
- osoby, které na území ČR nemají trvalý pobyt, ale jsou zaměstnanci zaměstnavatele, který na území ČR má sídlo nebo pobyt.

Ze zdravotního pojištění jsou některé osoby vyňaty. Důvody pro vynětí jsou dle zákona následující: dlouhodobý pobyt v cizině, osoba a ani její zaměstnavatel nemají trvalý pobyt v České republice nebo je osoba činná pro zaměstnavatele využívající diplomatických výhod a imunit.

Zdravotní pojištění vzniká dnem:

- narození, jde-li o osobu s trvalým pobytem na území ČR,
- kdy se osoba bez trvalého pobytu v ČR stala zaměstnancem,
- získání trvalého pobytu v ČR.

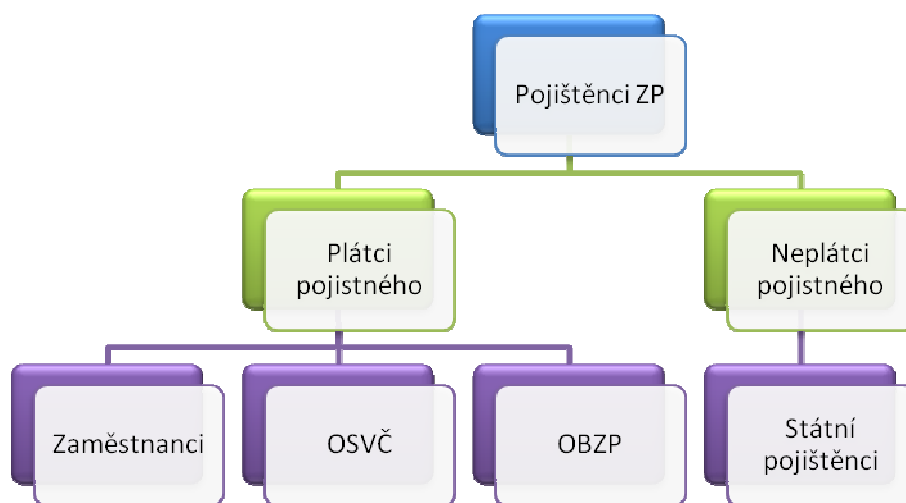
Zdravotní pojištění zaniká dnem:

- úmrtí pojištěnce nebo jeho prohlášení za mrtvého,
- kdy se osoba bez trvalého pobytu na území ČR stala zaměstnancem,
- ukončení trvalého pobytu v ČR.

Pojištěnci veřejného zdravotního pojištění

Ne každý pojištěnec je plátcem zdravotního pojištění. Za plátce pojistného jsou považováni zaměstnanci, OSVČ, zaměstnavatelé, stát a osoby, které nejsou zaměstnanci ani osobami samostatně výdělečně činnými, ani za ně není plátcem stát a mají trvalý pobyt v České republice (osoby bez zdanitelných příjmů). Jednotlivé kategorie pojištěnců znázorňuje následující schéma č. 2.1.

Schéma č. 2.1: Kategorie pojištěnců

Zdroj: Vlastní zpracování podle Vančurová, Klazar (2008)

Za **zaměstnance** je považována fyzická osoba, která pobírá příjmy ze závislé činnosti nebo funkčních požitků dle zákona o daních z příjmů. Zákon o veřejném zdravotním pojištění stanoví výjimky osob, které nejsou považovány pro účely zdravotního pojištění za zaměstnance (např. osoby s příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, které nejsou předmětem daně nebo jsou od daně osvobozeny, studenti s příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků za práci z praktického výcviku, atd.).

Téměř všechny **OSVČ** jsou povinny odvádět pojistné. Zákon o veřejném zdravotním pojištění udává jejich výčet. Za osobu samostatně výdělečně činnou se pro účely zdravotního pojištění nepovažují osoby vykonávající uměleckou nebo jinou tvůrčí činnost, z níž jsou příjmy samostatným základem daně z příjmů fyzických osob pro účely zákona o daních z příjmů. Osoba samostatně výdělečně činná je považována zároveň jak za pojištěnce, tak i za plátce pojistného.

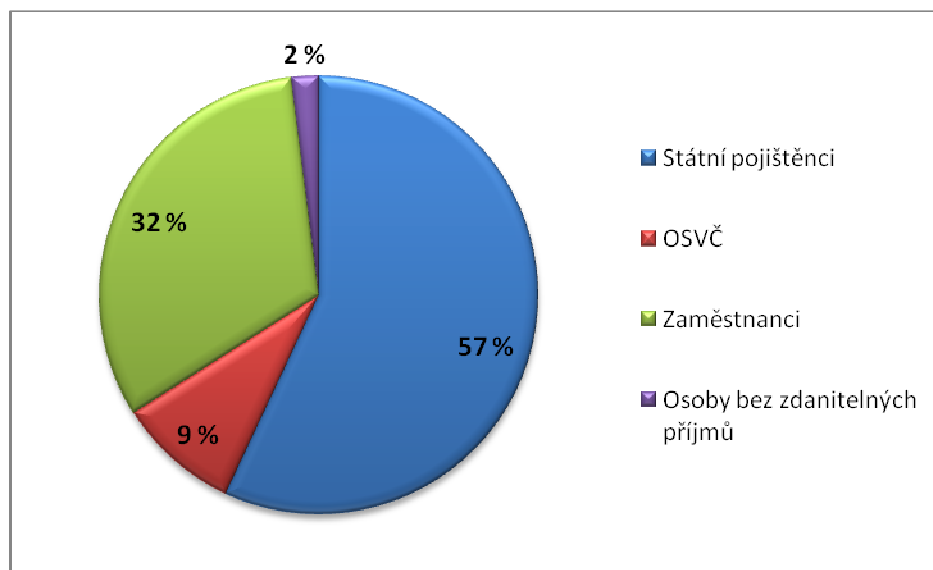
Osoby bez zdanitelných příjmů (OBZP) jsou spolu se zaměstnanci a OSVČ subjekty, kteří jsou zároveň pojištěnci i plátcí pojistného. Osobou bez zdanitelných příjmů je ten, kdo není zaměstnancem, osobou samostatně výdělečně činnou ani státním pojištěncem,

ale je povinen odvádět pojistné. Typickým příkladem tohoto typu jsou např. ženy v domácnosti.

Za **státní pojištěnce** jsou považovány osoby nacházející se v sociální situaci, kterou stát považuje za alarmující a z tohoto důvodu za ně odvádí zdravotní pojištění. Jedná se jednoznačně o nejpočetnější skupinu v rámci jednotlivých kategorií pojištěnců. Mezi státní pojištěnce patří např. příjemci důchodu z důchodového pojištění, nezaopatřené děti, studenti, uchazeči o zaměstnání, příjemci dávek nemocenského pojištění, osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a další (Vančurová, Klazar, 2008).

Následující graf č. 2.1 znázorňuje průměrnou strukturu pojištěnců z hlediska způsobu placení pojistného.

Graf č. 2.1: Struktura pojištěnců z hlediska placení pojistného v roce 2012

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů Ústavu zdravotnických informací

2.2.2 Zdravotní pojišťovny

Zdravotní pojišťovny představují instituce, jejichž primárním úkolem je výběr pojistného od plátců a následně z takto získaných prostředků zajištění poskytnutí zdravotní péče svým pojištěncům prostřednictvím zdravotnických zařízení, se kterými uzavírají smlouvy. Každá pojišťovna usiluje o maximální výběr pojistného a zároveň o racionalizaci výdajové stránky tak, aby saldo příjmů a výdajů bylo přinejmenším vyrovnané. Příjmy zdravotních pojišťoven jsou tvořeny platbami pojistného (od pojištěnců, státu a zaměstnavatelů), vlastními zdroji vytvořenými využíváním fondů pojišťoven, příjmy od zaměstnavatelů, u kterých je vyžadována vyšší úhrada zdravotní péče za zaměstnance, dary a

ostatními příjmy. Zdravotní pojišťovny vytvářejí a spravují několik fondů, mezi které patří základní fond, rezervní fond, sociální fond, provozní fond, fond majetku a fond reprodukce majetku. Pojistné na veřejné zdravotní pojištění směřuje do základního fondu pojišťovny, který slouží k úhradě zdravotní péče.

Zdravotní pojišťovny nepatří mezi typické právnické osoby, jako jsou akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným a další. Zákon je charakterizuje jako veřejnoprávní instituce. Jednou z podmínek pro založení pojišťovny je kromě povolení Ministerstva zdravotnictví ČR i povinnost registrovat do jednoho roku alespoň 50 tisíc pojištěnců.

V dnešním pojetí funkce zdravotních pojišťoven nespočívá jen v transportaci peněžních prostředků mezi plátcí a poskytovateli. Jejich úkolem je také efektivní využívání financí a důsledný vliv na kvalitu poskytovaných služeb.

Vývoj zdravotních pojišťoven od roku 1992

V roce 1992 se všichni pojištěnci v ČR povinně stali klienty Všeobecné zdravotní pojišťovny (dále jen „VZP“). Následně byl z důvodu monopolního postavení VZP vydán zákon o resortních pojišťovnách, který umožnil vznik nových potencionálních pojišťoven. V polovině 90. let minulého století počet zdravotních pojišťoven činil dokonce 25. Po tomto kulminačním bodu řada z nich z různých důvodů zanikla. Některé nesplňovaly podmínky dané zákonem, některé se sloučily s jinými pojišťovnami. V ČR se během 21 let vystřídalo celkem 28 různých pojišťoven. Následující tabulka č. 2.4 znázorňuje počet pojišťoven v jednotlivých letech.

Tabulka č. 2.4: Počet zdravotních pojišťoven v letech 1992-2013

Rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Počet	14	18	25	23	24	11	10	10	9	9	9
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Počet	9	9	9	9	9	10	9	9	8	8	7

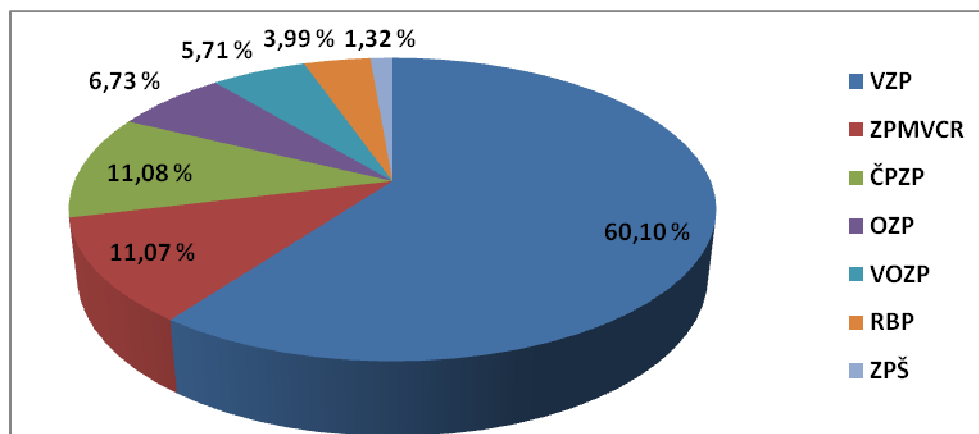
Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů ČSÚ ČR

V roce 2013 působí v ČR celkem sedm zdravotních pojišťoven. Mezi ně patří:

- Všeobecná zdravotní pojišťovna (VZP),
- Česká průmyslová zdravotní pojišťovna (ČPZP),
- Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR (ZPMVCR),
- Oborová zdravotní pojišťovna (OZP),
- Vojenská zdravotní pojišťovna (VOZP),
- Revírní bratrská pokladna (RBP),
- Zaměstnanecká pojišťovna Škoda (ZPŠ).

Velikost jednotlivých zdravotních pojišťoven se odvíjí zejména od počtu jejich pojištěnců, kteří tvoří jejich základní jádro. Jednoznačně největší z nich je VZP, která v roce 2012 měla celkem 6 254 250 vlastních pojištěnců, což činí více jak 60 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Graf č. 2.2 znázorňuje jednotlivé podíly zdravotních pojišťoven v roce 2012.

Graf č. 2.2: Podíly jednotlivých zdravotních pojišťoven v roce 2012

Zdroj: Vlastní zpracování na základě výročních zpráv pojišťoven

2.3 Osobní důchodová daň

Daň je definována jako „povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní (Kubátová, 2010, s. 15)“. Neúčelovostí daně se rozumí skutečnost, že daň je součástí celkových příjmů veřejného rozpočtu, ze kterého se financují veřejné potřeby. Konkrétní daň v určité výši nemá financovat konkrétní vládní projekt. Neekvivalentnost znamená, že poplatník nemá nárok na žádnou protihodnotu ve výši odpovídající jeho odvedené dani.

Osobní důchodová daň je ve většině zemí považována za nejdůležitější. Této dani je přisuzována největší míra komplexnosti, spravedlnosti i ekonomické efektivnosti. Osobní daň může zahrnovat různé požadavky na poskytování sociálních úlev, což u jiných daní, např. spotřebních, které musí být pro všechny poplatníky totožné, není přípustné. Významnost této daně je zdůrazněna i její pozici v klasifikaci daní podle OECD³, kde se nachází na prvním místě.

Mezi veřejností je tato daň velice nepopulární. Podle sociologických výzkumů ve většině zkoumaných zemí si minimum poplatníků přeje zvýšení právě této daně v období fiskální krize. Daň bývá často kritizována pro její progresivní povahu. Poukazuje se na neefektivnost nadměrného zdanění vysokých důchodů. Podle kritiků vysoké daňové sazby u vyšších důchodů působí destimulačně, odrazují lidi od ekonomické činnosti a podporují je v preferování volného času a schylování k daňovým únikům.

Obecný výpočet osobní důchodové daně

Obecně daňová povinnost vzniká následujícím postupem:

1. Všechny zdanitelné důchody z určitých zdrojů se sečtou a vznikne hrubý upravený důchod, u nás známý jako základ daně.
2. Následně se od této částky odečtou úlevy tzv. odčitatelné položky a získá se upravený základ daně.
3. Na upravený základ daně se uplatní příslušná sazba daně.
4. Vypočtená daň může být ještě snížena o úlevy ve formě slevy na dani a výsledkem je konečná daňová povinnost, která bude odvedena.

Nutno podotknout, že v praxi je celý proces mnohem komplikovanější. Do 1. bodu nepatří např. důchody, které nejsou předmětem daně nebo důchody od daně osvobozené. Důchody se sčítají až po úpravě podle pravidel pro jednotlivé druhy – například u podnikání je třeba odečíst od příjmů obchodní výdaje. Některé druhy důchodu jsou naopak zdaňovány přímo srážkou u zdroje, zpravidla jednotnou sazbou (Kubátová, 2010).

³OECD – Organizace pro hospodářskou politiku a rozvoj.

2.3.1 Zdanitelný důchod

Předmětem osobní důchodové daně je důchod dosažený za určité zdaňovací období. V nejširším slova smyslu je osobním důchodem chápán přírůstek schopnosti uspokojovat své osobní potřeby za určité období. Skládá se z přírůstku bohatství a ze spotřeby za určité období. Toto pojetí nezahrnuje pouze peněžní formy důchodu, ale i jiné nepeněžní formy, neboť i ty se podílejí na schopnosti uspokojovat potřeby. Komplexní pojetí zdanitelného důchodu by mělo obsahovat následující položky: peněžní důchody, nepeněžní důchody, imputované důchody, nerealizované důchody.

Peněžní důchody. V praxi je těžko uskutečnitelné zdaňovat nepeněžní důchody, tím se zvyšuje nespravedlivost při zdanění. Jestliže se dva poplatníci se stejným přírůstkem možnosti uspokojovat potřeby neboli se stejným součtem přírůstku čistého jmění a velikosti spotřeby za určité období rozhodnou pro důchody v různé podobě, nebude dosaženo horizontální spravedlivosti. Daňové systémy totiž ve velké většině vylučují důchody nepeněžní z daňové základny.

Nepeněžní důchody (naturální). Nepeněžní důchody se v mnoha případech nezdaňují nebo jsou do určité míry osvobozeny z důvodu, že je velice obtížné je oceňovat, také úniky by byly velké. Tyto důchody zpravidla nedosahují velké výše, ačkoli různé naturální příjmy zaměstnanců by s největší pravděpodobností narostly do neúnosných rozměrů, kdyby tomu zákon nezabraňoval explicitně vyjádřenými omezeními v jejich bezplatném poskytování. Například se omezují náhrady výdajů na pracovní cesty, náhrady za používání vlastního nářadí, zdaňuje se používání služebních bytů, použití služebního vozidla k soukromým účelům atd.

Imputované důchody. Typickým příkladem imputovaných důchodů je imputovaná renta neboli nájemné u domů obývaných vlastníky. Jakmile je dům pronajímán, nájemce je povinen platit nájemné, které podléhá u vlastníka této nemovitosti dani z příjmů. Když však vlastník v domě sám bydlí, realizuje tak spotřebu, která by se měla také zdanit. Podobně jako žena pracující za peněžní mzdu, která má tuto mzdu zdaněnou. Pokud by se rozhodla pracovat v domácnosti, měl by být zdaněn i důchod z této práce. Aby byla zachována daňová spravedlnost, některé státy skutečně zahrnují imputovanou rentu do daňových základů.

Nerealizované důchody (kapitálové výnosy). Nerealizovanými důchody se rozumí takové důchody, s kterými poplatník počítá, ale prozatím je nedostává proplacené. Nerealizované

kapitálové výnosy (růst ceny držení kapitálu) v podobě hmotné (obraz) nebo v podobě cenných papírů, představují bezesporu růst bohatství poplatníka a měly by být rovněž zahrnuty do daňového základu. Ovšem ve skutečnosti tomu tak není, jelikož s takovým zdaňováním jsou spojeny značné obtíže. Teoreticky by se dalo ocenit určitý kapitál koncem každého zdaňovacího období, ovšem u některých neobchodovatelných aktiv by mohlo být toto ocenění jen přibližné. Navíc poplatníkům z jejich nerealizovaných kapitálových výnosů neplynou žádné příjmy, z nichž je možné daň uhradit. Tyto výnosy se dostanou do základu daně až v době své realizace (prodej). Ve skutečnosti daňové zákony často rozlišují krátkodobě a dlouhodobě držená aktiva. Výnosy z krátkodobě držených aktiv (v ČR 6 měsíců) jsou považovány za spekulativní a jsou zdaňovány, zatímco dlouhodobé výnosy jsou osvobozeny (Kubátová, 2010).

2.3.2 Úprava zdanitelného důchodu

Obecně je základnou osobní důchodové daně celkový zdanitelný důchod snížený o odčitatelné položky neboli nezdanitelné části základu daně. Odčitatelné položky jsou spolu se slevou na dani a nulovou sazbou pro nejnižší daňové pásmo hlavními nástroji v poskytování daňových úlev. V některých zemích je jako další způsob poskytnutí daňové úlevy používáno společné zdanění manželů nebo členů domácnosti v případě progresivní daňové sazby.

V osobních důchodových daních je většinou zahrnuto několik úlev zohledňujících sociální poměry poplatníka a jeho rodinnou situaci. Existují různé úlevy na půjčky, investice nebo na jiné výdaje. Zpravidla se daňové výhody člení na standardní a nestandardní.

Standardní úlevy

V prvním pojetí je za standardní považována výhoda, která nezávisí na skutečných výdajích poplatníka a vztahuje se na všechny poplatníky, splňující kritéria pro její poskytnutí. Jedná se např. o základní odčitatelnou položku nebo slevu na dani. Standardní úlevy slouží daňové progresi. Prakticky totiž znamenají výši důchodu s nulovou sazbou daně. Mezi nejčastěji používané standardní úlevy patří: základní úleva na poplatníka, odečtení skutečných nebo paušálních nákladů na dosažení důchodu, úlevy na manželku (manžela), úlevy na vyživované děti, úlevy na invaliditu a další.

Nestandardní úlevy

Nestandardní úlevy závisí na skutečných výdajích poplatníka, a bývají proto ve většině případů limitovány. Tyto úlevy slouží ke stimulaci poplatníků k určitému chování, např. k investování do určitých oblastí, ke spoření atd. Mezi typické nestandardní úlevy patří odečitatelnost úroků placených z určitých druhů úvěrů, příspěvky na penze, úlevy na lékařské výdaje, úlevy na investice, úlevy na pořízení bydlení, úlevy na provádění výzkumu, úlevy při poskytnutí příspěvku na charitativní účely a další. Kromě těchto úlev existují v některých zemích zvláštní úlevy pro malé podnikatele nebo určité druhy podnikání (zemědělství v Řecku).

Kritici často opomíjejí, že větší množství především nestandardních úlev realizují poplatníci s vyššími příjmy, neboť určité úlevy vyplývají z takových aktivit, na něž chudší poplatníci nemají prostředky. Navíc jsou daňové úlevy ve formě odpočtu určitých položek od základu daně jednoznačně výhodnější pro poplatníky s vyššími důchody. Následující tabulka č. 2.5 znázorňuje, jak vypadá výsledná efektivní úleva na dani u dvou poplatníků s rozdílnými důchody při progresivní daňové sazbě.

Tabulka č. 2.5: Velikost efektivní daňové úlevy v Kč

Poplatník	A	B
upravený základ daně	2 000 000	70 000
sazba v příslušném daňovém pásmu	32 %	15 %
základní nezdanitelná část daně	38 040	38 040
efektivní úleva jako procento této nezdanitelné částky	32 %	15 %
efektivní úleva v Kč	$38\,040 \times 0,32 = 12\,172,80$	$38\,040 \times 0,15 = 5\,706$

Zdroj: Kubátová (2010)

2.3.3 Sazba daně

U osobních důchodů se rozlišují 3 základní typy sazby daně: rovnoměrná sazba daně, progresivní sazba daně a regresivní sazba daně. U rovnoměrné sazby daně se výše sazby s růstem důchodu nemění. V ČR v současnosti převládá rovnoměrná sazba daně. U regresivní sazby daně se sazba po překročení určitého daňového pásma snižuje. Tento typ daňové sazby

je v současnosti spíše raritou. Naopak velice populární je progresivní sazba daně, která se zvyšuje po překročení určitého daňového pásma. K zajištění progresivity slouží dvě základní techniky: tabulka daňových sazeb a vzorec (funkční předpis).

Tabulka daňových sazeb určuje meze, nad nimiž je vždy pouze část základu překračující tuto mez zdaněna vyšší sazbou. Tomuto typu zdanění se říká klouzavá progresse. Dalším typem je tzv. stupňovitá progresse, kdy vyšší sazbě daně podléhá celý důchod, pokud je mez překročena. Pro lepší pochopení oba zmíněné typy znázorňují následující tabulky č. 2.6 a 2.7.

Tabulka č. 2.6: Stupňovitá progresse v Kč

Základ daně	Sazba daně	Daň	Čistý důchod po zdanění
50 000	10 %	5000	45 000
51 000	20 %	10 200	40 800

Zdroj: Vlastní zpracování podle Kubátová (2010)

Z tabulky je patrné, že zvýšení základu daně vedlo k poklesu čistého důchodu. Z tohoto důvodu stupňovitou progresi v daňových systémech nenajdeme.

Tabulka č. 2.7: Klouzavá progresse v Kč

Základ daně	Daň
do 100 000	18 %
nad 100 000	18 000 + 32 % z částky převyšující 100 000

Zdroj: Vlastní zpracování podle Kubátová (2010)

Podle této tabulky je každému poplatníkovi zdaněno prvních 100 000 Kč základu 18% sazbou, další příjmy od 100 000 Kč 32% sazbou.

2.4 Dílčí shrnutí

Tato kapitola byla zaměřena zejména na teoretické poznatky v oblasti zkoumaných odvodů. Tyto poznatky budou využity v následujících částech diplomové práce.

3 Analýza právního stavu zkoumané problematiky

Tato kapitola je zaměřena zejména na konstrukci základů jednotlivých odvodů a na jejich samotný výpočet. Na konci této kapitoly je pozornost kladena na příjmy státního rozpočtu ze zkoumaných odvodů daňového charakteru.

3.1 OSVČ

Osoba samostatně výdělečně činná je pro úřady, zdravotní pojišťovnu a správu sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) osoba, která má příjem z podnikání nebo z jiné samostatně výdělečné činnosti. Jedná se o činnost jedince ve věku minimálně 18 let za účelem samostatného a nezávislého výdělku na své jméno a na svůj účet. OSVČ může podnikat na základě živnostenského oprávnění nebo podle zvláštních právních předpisů. Existují různé druhy podnikání, ke kterým OSVČ nepotřebuje živnostenské oprávnění jako např. podnikání v zemědělství, činnost autorů a další. Z různých důvodů může být pro OSVČ výhodnější volná živnost⁴, i když ji jeho činnost nevyžaduje. Například si v některých případech může uplatnit vyšší výdajové paušály s ní než bez ní.

Od 1. ledna 2004 se OSVČ dělí na OSVČ vykonávající hlavní činnost a OSVČ vykonávající činnost vedlejší. Je nezbytně nutné rozlišovat tyto dvě skupiny, jelikož mají rozdílné podmínky pro účast na sociálním pojištění a také rozdílnou výši vyměřovacího základu u určitých odvodů. OSVČ je automaticky považována za hlavní, ačkoliv splňuje podmínky pro zařazení mezi vedlejší. OSVČ musí oznámit příslušnému úřadu ve stanovené lhůtě důvod pro zařazení mezi OSVČ vedlejší a zpravidla i doložit, že tento důvod splňuje. Jestliže se OSVČ dobrovolně účastní na nemocenském pojištění, pak je její činnost automaticky brána jako činnost hlavní (Ženíšková, 2013).

Tato část je zaměřena na charakteristiku jednotlivých zkoumaných odvodů daňového charakteru u osob samostatně výdělečně činných.

⁴ Volná živnost - je multiprofesní živnost. Sdružuje činnosti, které nevyžadují odbornou způsobilost.

3.1.1 Konstrukce základu daně a výpočet daně

Vymezení příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti

Zákon o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“), rozděluje poplatníky do dvou skupin dle jednotlivých příjmů. Do první skupiny patří poplatníci, kteří mají příjmy z podnikání. Příjmy z podnikání se dle § 7 odst. 1 písm. a) až d) ZDP rozumí:

- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjmy ze živnosti,
- příjmy z jiného podnikání podle zvláštních právních předpisů,
- podíly společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku.

Druhou skupinou poplatníků je skupina s příjmy ze samostatné výdělečné činnosti (pokud se nejedná o činnost závislou), podle § 7 odst. 2 písm. a) až e) ZDP. Příjmy jsou vymezeny následovně:

- příjmy z užití nebo poskytnutí práv z duševního nebo průmyslového vlastnictví,
- příjmy z výkonu nezávislého povolání (není živností ani podnikáním),
- příjmy znalců, tlumočnicků zprostředkovatelů kolektivních sporů atd.,
- příjmy z činnosti insolvenčního správce,
- příjmy z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku.

Příjmy autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu, které plynou ze zdrojů na území ČR, jsou samostatným základem daně, jestliže úhrn příjmů od stejného plátce nepřesáhne 7 000 Kč za kalendářní měsíc. Příjmy, které tvoří samostatný základ daně podle ZDP, se zdaňují srážkou přímo u zdroje těchto příjmů.

Základ daně

Základem daně (dílčím základem daně) jsou příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti. Tyto příjmy se snižují o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení s výjimkou podílů společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti na zisku. Pravidla uplatnění výdajů jsou stanovena v ZDP.

Obecně lze konstatovat, že ZDP umožňuje poplatníkům jako výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů uplatnit prakticky veškeré výdaje přímo související s určitým druhem příjmů, kromě taxativně vyjmenovaných výdajů daňově neuznatelných.

V § 24 ZDP jsou vyjmenovány jednotlivé daňově uznatelné výdaje. Naopak v § 25 ZDP jsou definovány výdaje daňově neuznatelné, např. výdaje na pořízení hmotného majetku, výdaje na technické zhodnocení, výdaje na reprezentaci.

Pokud si OSVČ nepřeje prokazovat výdaje, protože to pro ni může být příliš nákladné nebo nemá zájem své výdaje zaznamenávat, naskytá se jí možnost uplatnit paušální výdaje neboli výdaje procentem z příjmů. Pokud se poplatník rozhodne pro uplatnění paušálních výdajů, pak v těchto výdajích jsou zahrnuty veškeré výdaje vynaložené v souvislosti s jeho činností. Poplatník uplatňující paušální výdaje je povinen evidovat příjmy a pohledávky spojené s výkonem činnosti. OSVČ velmi často využívají paušální výdaje v případě, kdy jejich skutečné výdaje nedosahují výše paušálních výdajů. Tímto způsobem mohou OSVČ minimalizovat a dlouhodobě optimalizovat svou daňovou povinnost. Výše jednotlivých paušálních výdajů jsou následující:

- **80 %** z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů ze živnosti řemeslných,
- **60 %** z příjmů ze živnosti s výjimkou příjmů ze živnosti řemeslných,
- **30 %** z příjmů z pronájmu majetku zařazeného v obchodním majetku,
- **40 %** u ostatních příjmů vyjmenovaných v § 7 odst. 1 a 2 ZDP, nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 800 000 Kč.

Další možností, kterou ZDP umožňuje poplatníkům, je možnost stanovení daně paušální částkou dle § 7a ZDP. Daň stanovenou paušální částkou mohou využít pouze podnikatelé, kteří mají příjmy z podnikání dle § 7 odst. 1 písm. a) až c) ZDP. Podmínkou však je, že podnikatelská činnost je vykonávána bez zaměstnanců nebo spolupracujících osob. Další podmínkou je, že výše ročního příjmu nesmí přesáhnout 5 000 000 Kč v bezprostředně předcházejících třech zdaňovacích obdobích. Žádost poplatníka musí být podána nejpozději do 31. ledna běžného kalendářního roku. V žádosti poplatník uvede předpokládané příjmy a výdaje a další skutečnosti. Daň stanovená paušální částkou činí nejméně 600 Kč za zdaňovací období. K předpokládanému nároku na uplatnění daňového bonusu se nepřihlíží.

Výpočet daně

Po skončení zdaňovacího období OSVČ podává daňové přiznání. Z daňové evidence popřípadě z účetnictví stanoví poplatník svůj základ daně (dílčí základ daně), který je roven rozdílu mezi příjmy a výdaji za dané zdaňovací období. Od základu daně může odečíst tzv. odčitatelné položky, pokud některými disponuje. Jako např. ztráta za minulá období nebo

výdaje na výzkum a vývoj a další. Dále může snížit svůj základ daně o nezdanitelné částky. Nezdanitelné částky a jejich výše jsou uvedeny v příloze č. 1. Takto stanovený základ daně se zaokrouhlí na celé stokoruny dolů a následně se vynásobí příslušnou sazbou daně platnou pro fyzické osoby. V současnosti v ČR dominuje rovnoměrná sazba ve výši 15 %. Vynásobením je vypočtena výše daně před slevami. Následně se vypočtená daň sníží o slevy na dani znázorněné v tabulce č. 3.1. V případě využití daňového zvýhodnění na děti může vzniknout nárok na daňový bonus. Proces stanovení daňové povinnosti znázorňuje tabulka č. 3.2.

Tabulka č. 3.1: Slevy na dani v roce 2013

Poplatník	24 840 Kč
Dítě	13 404 Kč
Manželka	24 840 Kč
Student	4 020 Kč
Invalidita I. či II. stupně	2 520 Kč
Invalidita III. stupně	5 040 Kč
Průkaz ZTP/P	16 140 Kč
Zaměstnanec se zdravotním postižením	dle § 35 ZDP

Zdroj: Vlastní zpracování podle ZDP

Uplatní-li poplatník při stanovení dílčího základu daně výdaje procentem z příjmů, pak nemá právo na daňové zvýhodnění na dítě a na slevu na manželku, pokud takto stanovený dílčí základ daně je vyšší než 50 % celkového základu daně.

Tabulka č. 3.2: Stanovení daňové povinnosti u OSVČ

příjmy - výdaje = základ daně
- odpočitatelné položky
- nezdanitelné části základu daně
zaokrouhlit na celé stokoruny dolů
x 0.15
daň před slevami
- slevy
výsledná daňová povinnost

Zdroj: Vlastní zpracování

V roce 2013 bylo zavedeno v ČR solidární zvýšení daně, které má mít platnost do konce roku 2015. Solidární zvýšení daně se týká poplatníků, jejichž základ daně přesáhne za zdaňovací období 48násobek průměrné mzdy stanovené podle zákona upravující pojistné na sociální zabezpečení. Solidární zvýšení daně činí celkem 7 % z kladného rozdílu mezi základem daně a 48násobkem průměrné mzdy.

Zálohy na daň z příjmů

Zálohy na daň z příjmů se platí v průběhu zálohového období. Tím se rozumí období od prvního dne následujícího po uplynutí posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání za minulé zdaňovací období do posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání v následujícím zdaňovacím období. Při stanovení výše a periodicity záloh se vychází z poslední známé daňové povinnosti. Po skončení zdaňovacího období, za něž poplatník podává daňové přiznání, se zaplacené zálohy započítávají na úhradu skutečné výše daně.

Poplatník zálohy neplatí, pokud jeho poslední známá daňová povinnost nepřesáhla 30 000 Kč za předcházející období.

Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost přesáhla 30 000, avšak nepřesáhla částku 150 000, platí dvě zálohy na daň ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti. První záloha je splatná do 15. června, druhá do 15. prosince.

Poplatník, jehož poslední známá daňová povinnost přesáhla 150 000 Kč je povinen platit celkem 4 zálohy ve výši $\frac{1}{4}$ poslední známé daňové povinnosti. První záloha je splatná do 15. března, druhá do 15. června, třetí do 15. září, čtvrtá do 15. prosince.

Pokud poplatníkův základ daně tvoří součet dílčích základů daně a jeden z nich je dílčí základ daně ze závislé činnosti, u kterého měl plátcе povinen srazit zálohy na daň a tento dílčí základ daně tvoří více než 50 % celkového základu daně, potom poplatník není povinen platit výše zmíněné zálohy. Činí-li dílčí základ daně ze závislé činnosti více než 15 %, ale méně než 50 % celkového základu daně, platí poplatník zálohy v poloviční výši. Poplatník platí výše zmíněné zálohy v plné výši, pokud dílčí základ daně ze závislé činnosti nepřekročí 15 % celkového základu daně.

3.1.2 Vyměřovací základ a výše u sociálního pojištění

Jak již bylo zmíněno v druhé kapitole, sociální pojištění tvoří důchodové pojištění, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a nemocenské pojištění. Nutno podotknout, že účast OSVČ na nemocenském pojištění je dobrovolná. U sociálního pojištění nad prvkem zásluhovosti převažuje u nás prvek solidarity. Prvek solidarity by měl být akceptován zejména u osob, u kterých je samostatná výdělečná činnost hlavním zdrojem příjmů. O tom, u kterých OSVČ tomu tak je, anebo alespoň má být, je těžké v obecné rovině rozhodovat. Z tohoto důvodu se z hlediska pojistného na sociální pojištění samostatná výdělečná činnost dělí na hlavní a vedlejší.

Je-li pro poplatníka jeho výdělečná činnost hlavní činností, potom musí být povinně účasten sociálního pojištění, ačkoliv za příslušné rozhodné období dosáhl pouze nepatrného zisku nebo dokonce ztráty. Činnost je považována za hlavní, pokud není činností vedlejší.

Jestliže poplatník vykonává činnost, která je považována za činnost vedlejší, nemusí být vždy účasten sociálního pojištění. Za vedlejší se činnost považuje jednak při souběhu zaměstnání a samostatné výdělečné činnosti a jednak v některých sociálně uznaných případech (Vančurová, Klazar, 2008). Aby činnost byla pro sociální pojištění brána jako vedlejší, je třeba splnit jednu z následujících podmínek:

- zaměstnání zakládající účast na nemocenském pojištění,
- přiznání starobního důchodu, a to i předčasného,
- nárok na invalidní důchod,
- nárok na rodičovský příspěvek, mateřskou nebo nemocenskou kvůli těhotenství a porodu z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- osobní péče o dítě mladší 10 let závislé na péči jiné osoby ve stupni I,
- osobní péče o osobu závislou na péči jiné osoby ve stupni II – IV, pokud jde o osobu blízkou nebo o osobu žijící ve společné domácnosti,
- výkon vojenské či civilní služby v ozbrojených silách ČR, pokud se nejedná o vojáka z povolání,
- osoba je nezaopatřeným dítětem⁵.

⁵ Nezaopatřené dítě – do 26 let, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání.

Vyměřovací základ

Vyměřovacím základem pro odvod pojistného na sociální zabezpečení u OSVČ je 50 % příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti po odpočtu výdajů na jeho dosažení, zajištění a udržení, tedy 50 % (dílčího) základu daně. Je třeba ovšem dávat pozor na určité druhy příjmů, které patří do vyměřovacího základu, ale do základu daně nikoliv, jako např. některé honoráře autorů za příspěvky do novin, které podléhají srážkové dani.

Limity vyměřovacího základu

U vyměřovacího základu OSVČ se v plném rozsahu uplatňují minimální a maximální vyměřovací základy, které korigují výši odvedenou na sociálním zabezpečení.

Minimální vyměřovací základ pro OSVČ je odvozen od průměrné mzdy, kterou vyhláší Český statistický úřad. Tento vyměřovací základ se určuje s přesností na měsíce, ve kterých byla prováděna činnost. Na všechny poplatníky přihlášené k sociálnímu pojištění se vztahuje ustanovení o minimálním vyměřovacím základu, i když někdy v omezeném rozsahu. V roce 2013 činí měsíční minimální vyměřovací základ pro hlavní činnost 25 % a pro vedlejší činnosti 10 % průměrné mzdy. Pro rok 2013 činí průměrná mzda celkem 25 884 Kč. Pokud OSVČ vykonává činnost vedlejší a její vyměřovací základ je menší než minimální vyměřovací základ, potom OSVČ nemá účast na sociálním pojištění.

Maximální vyměřovací základ je rovněž odvozen od průměrné mzdy a také se vztahuje na všechny OSVČ přihlášené k sociálnímu pojištění. Měsíční maximální vyměřovací základ v roce 2013 činí celkem čtyřnásobek průměrné mzdy. Poplatník nesmí mít vyšší vyměřovací základ než maximální vyměřovací základ v daném období. Následující tabulka č. 3.3 zobrazuje výše jednotlivých vyměřovacích základů v roce 2013.

Tabulka č. 3.3: limity vyměřovacích základů v roce 2013 v Kč

	Hlavní činnost	Vedlejší činnost
Měsíční min. vyměř. základ	6 471	2 589
Roční min. vyměř. základ	77 652	31 068
Měsíční max. vyměř. základ	103 536	103 536
Roční max. vyměř. základ	1 242 432	1 242 432

Zdroj: Vlastní zpracování podle Ženíšková (2013)

Částka minimálního i maximálního vyměřovacího základu na sociální zabezpečení se sníží o jednu dvanáctinu za každý kalendářní měsíc, v němž:

- po celý kalendářní měsíc netrvala účast na sociálním pojištění,
- po celý kalendářní měsíc trval nárok na nemocenské z nemocenského pojištění,
- po celý kalendářní měsíc pobírala osoba samostatně výdělečně činná peněžitou pomoc v mateřství z nemocenského pojištění (Vančurová, Klazar, 2008).

Poplatník si může také zvolit vyměřovací základ vyšší, než si vypočetl, nesmí ovšem překročit maximální vyměřovací základ.

Výše a zálohy na pojistné

V následující tabulce č. 3.4 jsou uvedeny jednotlivé sazby, které se pro výpočet sociálního pojistného u OSVČ používají v roce 2013.

Tabulka č. 3.4: Sazby sociálního pojistného u OSVČ v roce 2013

Pojištění	Výše sazby
Důchodové pojištění	28 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %
Nemocenské pojištění	2,3 %

Vlastní zpracování podle Ženíšková 2013

Tak jako u daňové povinnosti jsou poplatníci povinni podávat daňová přiznání, u pojistného na sociální zabezpečení podávají Přehled o příjmech a výdajích a platbách na pojistné (dále jen „Přehled“). Zejména u OSVČ je výpočet úzce navázán na pravidla, která platí pro vyměření daně z příjmů fyzických osob. „*Tímto způsobem lze dosáhnout určitých synergických efektů, které vyústí ve snížení administrativních nákladů výběrů daně* (Vančurová, Klazar, 2008 s. 75)“. Z tohoto důvodu sociální pojistné navazuje na dokončenou evidenci daně z příjmů za příslušné zdaňovací období, kterým je také kalendářní rok.

Zálohy na sociální pojištění se platí měsíčně ve výši, která vyšla v posledním Přehledu příjmů. Pokud OSVČ s podnikáním teprve začal nebo mu v Přehledu za loňský rok vyšla nižší záloha než minimální, je povinen platit alespoň minimální zálohy, pokud se jedná o hlavní činnost. V případě, že se jedná o činnost vedlejší a OSVČ nedosáhne určité hranice, nemá účast na sociálním pojištění, a tudíž neplatí ani zálohy. Zálohy jsou splatné vždy od 1. do 20. dne následujícího měsíce a jsou považovány za zálohu na kalendářní měsíc předchozí. Tabulka č. 3.5 znázorňuje maximální a minimální měsíční zálohy na sociální pojištění.

Tabulka č. 3.5: Zálohy na sociální pojištění v Kč

	Hlavní činnost	Vedlejší činnost
Minimální záloha	1 890	756
Maximální záloha	30 233	30 233

Zdroj: Vlastní zpracování

Pokud je poplatník dobrovolně účastněn nemocenského pojištění, potom jeho minimální pojistné pro rok 2013 činí 115 Kč měsíčně, maximálně 2 382 Kč.

Po skončení rozhodného období musí být zálohy na sociální pojištění vyúčtovány. Poplatník je povinen do 30 dnů od posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání podat Přehled. Do osmi dnů po posledním dni lhůty pro podání Přehledu musí zaplatit doplatek, pokud vznikne. Případný přeplatek mu bude vrácen nebo bude použit na úhradu záloh v následujícím období.

3.1.3 Vyměřovací základ a výše u zdravotního pojištění

„Dosažení jakéhokoli druhu příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti vede k tomu, že osoba je považována za osobu samostatně výdělečně činnou z hlediska veřejného zdravotního pojištění a podléhá placení pojistného na něj (Vančurová, Klazar, 2008, s. 61)“. Zdravotní pojištění se musí platit vždy, jde jen o to, zda se musí platit zálohy nebo se vše zaplatí až na konci roku, případně jak vysoké zálohy se musí platit. Vzhledem k tomu je nutno rozlišovat zda se jedná o hlavní činnost nebo vedlejší činnost.

Za OSVČ vedlejší se považují ty osoby, které mají souběžně zaměstnání s dosaženým příjmem alespoň ve výši minimální mzdy nebo patří do okruhu osob, za které platí pojistné stát. Osoby, za které platí pojistné stát, jsou uvedeny v příloze 2.

Pojistné na zdravotní pojištění OSVČ je ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu.

Vyměřovací základ a jeho limity

Vyměřovací základ pro zdravotní pojištění je stejný jako vyměřovací základ pro sociální pojištění, tedy 50 % z dílčího základu daně. Minimální i maximální vyměřovací základ pro OSVČ se odvíjí od průměrné mzdy v národním hospodářství. V roce 2013 činila průměrná měsíční mzda 25 884 Kč.

Minimální vyměřovací základ činí dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství. Minimální vyměřovací základ v roce 2013 je 155 304 Kč, minimální měsíční vyměřovací základ 12 942 Kč, pokud se jedná o hlavní činnost. Pro vedlejší činnost není určen minimální vyměřovací základ.

Maximální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění je částka ve výši 72násobku průměrné mzdy. U maximálního vyměřovacího základu nedochází k jeho snižování o poměrnou část za jednotlivé kalendářní měsíce. S účinností od 1. ledna 2013 byl novelizován zákon o pojistném na zdravotní pojištění. Touto novelizací došlo k pozastavení účinnosti ustanovení týkajících se maximálního vyměřovacího základu pro rozhodná období let 2013 až 2015.

Zálohy

Pokud OSVČ vykonává činnost, která je považována za činnost hlavní, musí vždy platit zálohy. Měsíčně je osoba povinna odvádět zálohu, která mu vyšla v posledním Přehledu, ne však méně než je minimální záloha. Minimální zálohu musí odvádět i v případě vykázání ztráty. V roce 2013 činí minimální záloha na zdravotní pojištění 1 748 Kč.

V případě vedlejší činnosti, kdy OSVČ současně vykonává závislou činnost a její zaměstnavatel odvádí pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu (z minimální mzdy), potom OSVČ nemusí platit zálohy během roku. Vše se zaplatí až po skončení roku na základě Přehledu.

Osoba samostatně výdělečně činná, za kterou odvádí pojistné stát, je povinna odvádět zálohy na zdravotní pojištění v případě dosažení zisku v předchozím roce. Ovšem nutno podotknout, že žádná minimální záloha není stanovena. Pokud s podnikáním osoba začíná, zálohy neplatí.

Záloha je splatná vždy do 8. dne následujícího měsíce. Po skončení roku je OSVČ povinna podat Přehled, na jehož základě se pojistné vyrovná. Případný nedoplatek je OSVČ povinna zaplatit, případný přeplatek je poplatníkovi vrácen (Červinka, 2013).

3.2 Zaměstnanci

V předchozí části byly podrobně rozebrány jednotlivé odvody daňové charakteru u osob samostatně výdělečně činných. V této části budou výše zmíněné odvody zaměřeny na zaměstnance.

3.2.1 Konstrukce základu daně a výpočet daně

Vymezení příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků

Příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků se zdaňují podle ZDP. Poplatník s příjmy ze závislé činnosti je dle § 6 odst. 2 ZDP považován za zaměstnance a plátce příjmu je označen jako zaměstnavatel. ZDP v § 6 odst. 1 písm. a) až d) rozlišuje tyto příjmy ze závislé činnosti:

- příjmy ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru, v nichž poplatník při výkonu práce je povinen dbát příkazů plátce. Těmito příjmy se rozumějí i příjmy za práci žáků a studentů z praktického výcviku,
- příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komanditistů komanditních společností a to i když nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů plátce a příjmy za práci likvidátorů,
- odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob,
- příjmy plynoucí v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem závislé činnosti podle písmen a) až c) nebo funkce bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává závislou činnost nebo funkci, nebo od plátce, u kterého poplatník závislou činnost nebo funkci nevykonává.

Mezi příjmy zaměstnance patří veškeré pravidelné nebo také jednorázové příjmy od zaměstnavatele. Není rozhodující, zda jsou příjmy vypláceny nebo připisovány k dobru nebo spočívají v jiné formě plnění prováděné zaměstnavatelem za zaměstnance. Nejedná se tedy pouze o vyplácené mzdy, odměny a platy, ale také o vyplácené příjmy např. nad rámec náhrad a limitů stanovených podle zvláštních právních předpisů. Zdanitelný příjem je rozdíl mezi zvýhodněnou cenou pro zaměstnance a běžnou cenou za služby, zboží a nájemné. V ZDP jsou rovněž definovány i takové příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, nebo jsou od daně osvobozeny.

Mezi příjmy, které nejsou předmětem daně, patří např. náhrady cestovních výdajů poskytované v souvislosti s výkonem závislé činnosti do výše stanovené zvláštním právním předpisem. V mnoha případech je nutné, aby zaměstnanci při výkonu své činnosti byli vybaveni ochrannými pomůckami. Hodnota ochranných pomůcek, jako jsou pracovní oděvy, mycí a čisticí prostředky, rovněž není předmětem daně. Za příjmy vyňaté se také považují

náhrady za opotřebení vlastního náradí, zařízení a předmětů potřebných pro výkon práce poskytované zaměstnanci a další.

Velkou skupinu příjmů ze závislé činnosti tvoří příjmy, které jsou od daně osvobozené. Jedná se např. o nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na odborný rozvoj svých zaměstnanců. Zaměstnavatel rovněž může svým zaměstnancům poskytnout nepeněžité plnění v úhrnu nejvýše 20 000 Kč za jeden kalendářní rok ve formě možnosti využít sportovní, vzdělávací, zdravotnická, rekreační střediska. Jako plnění zaměstnanci se posuzuje i plnění poskytnuté pro rodinné příslušníky. Od daně je také osvobozena hodnota nealkoholických nápojů a hodnota stravování poskytnutého jako nepeněžní plnění zaměstnavatelem a další.

Výše byly vymezeny příjmy ze závislé činnosti z pohledu ZDP. Nutno podotknout, že zaměstnanci dle ZDP nejsou vždy osobami v pracovněprávním vztahu. Jedná se např. o odměny za výkon funkce jednatele. Těmto příjmům nebude v práci věnována pozornost, neboť nejsou ke splnění účelu důležité. Pro splnění cíle diplomové práce budou využiti ti zaměstnanci, kteří vystupují v pracovněprávních vztazích.

Pracovněprávní vztahy

Právní vztahy, které vznikají při výkonu závislé činnosti, jsou upraveny v zákoníku práce. Vzájemné vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli jsou označovány jako pracovněprávní vztahy. Podle zákoníku práce se zaměstnavatelem rozumí fyzická nebo právnická osoba, která zaměstnává jednu nebo více fyzických osob v pracovněprávním vztahu. Zákoník práce vymezuje způsobilost být zaměstnancem fyzické osobě, není-li stanoveno zákoníkem práce jinak, dosažením věku 15 let. Zaměstnavatel smí zaměstnávat fyzickou osobu až po dokončení povinné školní docházky.

Podle § 2 odst. 1 zákoníku práce lze považovat za primární znaky výkonu závislé činnosti: práce ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance, práce jménem zaměstnavatele, práce podle pokynu zaměstnavatele, osobní výkon práce zaměstnancem. Důležité je, aby všechny tyto definiční znaky závislé činnosti byly splněny všechny současně, jinak by o závislou činnost nešlo.

Zákoník práce dále ukládá základní povinnosti zaměstnavatelům i zaměstnancům. Základní zásady pracovněprávních vztahů jsou definovány v § 13 zákoníku práce. Zaměstnavatel musí zajistit rovné zacházení se zaměstnanci a dodržovat zákaz jakékoliv diskriminace zaměstnanců. Dále je povinen dodržovat zásadu poskytování stejné mzdy nebo platu a dalších peněžních plnění, popřípadě odměny za stejnou práci a za práci stejné hodnoty.

Zaměstnavatel má zakázáno ukládat zaměstnanci za porušení povinnosti peněžní postihy ani je od něj vyžadovat (nevztahuje se ovšem na škodu, za kterou zaměstnanec odpovídá). Mezi základní povinnosti zaměstnanců patří: dodržovat právní předpisy a pokyny zaměstnavatele k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, dodržovat pracovní postupy, účastnit se školení zajišťovaných zaměstnavatelem, zaměřených na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a další. Zákoník práce poskytuje zaměstnancům různé výhody. Mezi nejvýznamnější výhody z pohledu zaměstnanců patří:

- náhrada mzdy zaměstnanci, který nepracoval z důvodu, že na jeho pracovní den připadl svátek,
- příplatek nejméně 10 % průměrného výdělku za práci o víkendu,
- minimální mzda jako nejnižší přípustná výše odměny za práci v pracovněprávních vztazích,
- odstupné za výpověď ze strany zaměstnavatele z důvodu výslovně stanovených ve výši nejméně jednonásobku až trojnásobku průměrného výdělku, odstupné závisí na délce trvání pracovního poměru u zaměstnavatele,
- výpověď ze strany zaměstnavatele jen z důvodu výslovně stanovených, výpověď ze strany zaměstnance z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu.

Základ daně

Základem daně (dílním základem daně) jsou příjmy ze závislé činnosti nebo funkční požitky, zvýšené o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem za své zaměstnance neboli superhrubá mzda. Sociální a zdravotní pojištění se připočte i v případě, kdy zaměstnavatel nemá povinnost odvádět toto pojistné za své zaměstnance. Jedná se o zaměstnance, u nichž se odvody pojistného neřídí právními předpisy České republiky nebo zaměstnance, na které se zcela nebo částečně vztahuje povinné zahraniční pojištění stejného druhu. Zaměstnanec nemá právo uplatnit žádné výdaje související s jeho činností a dílní základ daně ze závislé činnosti a funkčních požitků nemůže nabývat záporných hodnot.

Výpočet daně

Výpočet daně provádí zaměstnavatel za své zaměstnance. Zaměstnavatel odvádí daň formou záloh v průběhu zdaňovacího období. V následujícím zdaňovacím období může zaměstnanec požádat svého zaměstnavatele o tzv. roční zúčtování za předcházející období, ve kterém si může uplatnit některá daňová zvýhodnění. V průběžně odváděných zálohách tato zvýhodnění totiž nejsou zahrnuta. Jedná se např. o penzijní připojištění, životní pojištění, dary

a další. V důsledku toho vzniká zaměstnanci přeplatek na dani, který mu je vrácen. Nepožádá-li zaměstnanec o roční zúčtování záloh, je sraženými zálohami ze mzdy jeho daňová povinnost považována za splněnou, pokud není povinen podat daňové přiznání. Podává-li zaměstnanec daňové přiznání, uvede v něm údaje podle potvrzení, které získá od svého zaměstnavatele. Toto potvrzení slouží ke stanovení základu daně a k doložení výše sražených záloh.

Dílní základ daně z příjmů ze závislé činnosti a z funkčních požitků zahrnuje úhrn příjmů od všech zaměstnavatelů a úhrn sociálního a zdravotního pojištění, které je povinen platit zaměstnavatel. Zaměstnavatel odvádí pojistné za své zaměstnance ve výši 25 % (sociální pojištění) a 9 % (zdravotní pojištění). Od základu daně lze po doložení stanovených náležitostí odečíst nezdánitelné částky daně, které jsou obdobné jako u OSVČ a jsou uvedeny v příloze č. 1. Takto stanovený základ daně se zaokrouhlí na celé stokoruny dolů. Následně je zaokrouhlený základ daně vynásoben sazbou daně pro fyzické osoby, která činí 15 % a je vypočtena částka daně před slevami. Od daně se odečtou příslušné slevy, které již byly uvedeny u OSVČ a je vypočtena výsledná daňová povinnost. Jestliže poplatník využívá daňové zvýhodnění na dítě a částka daně není dost vysoká na to, aby tuto slevu mohl v plné výši využít, vzniká poplatníkovi nárok na daňový bonus. Celý tento proces výpočtu znázorňuje následující tabulka č. 3.6 (Pelech, 2013).

Tabulka č. 3.6: Stanovení daňové povinnosti u závislé činnosti

příjmy + soc. poj. (25 %) + zdr. poj. (9 %) = základ daně
- nezdánitelné části základu daně
zaokrouhlit na celé stokoruny dolů
x 0,15
daň před slevami
- slevy
výsledná daňová povinnost

Zdroj: Vlastní zpracování

3.2.2 Vyměřovací základ a výše u sociálního a zdravotního pojištění

Z příjmu zaměstnance je mimo zálohy na daň odváděno rovněž sociální a zdravotní pojištění. Tato pojištění odvádí zaměstnavatel za své zaměstnance a část ze svého příjmu na tento účel odvádí také zaměstnanec. Příjmy ze závislé činnosti jsou označovány z pohledu sociálního pojištění jako příjmy ze zaměstnání. Zaměstnanec dle zákoníku práce vykonává činnost na základě pracovněprávního vztahu. Pro analýzu zkoumaných poplatníků, tj. zaměstnanců, se bude vycházet z toho, že jsou zaměstnání na základě pracovního poměru. Zaměstnanci vykonávající činnost na základě pracovního poměru jsou povinni se účastnit jak sociálního tak zdravotního pojištění. To ovšem neplatí pro všechny příjmy ze zaměstnání. Např. poplatník pracující na základě dohody o provedení práce nemusí odvádět pojistné ze svého příjmu, pokud nepřekročil částku 10 000 Kč za měsíc. Příjmům tohoto druhu ovšem nebude dále věnována pozornost, neboť nejsou pro splnění cíle práce podstatné.

Vyměřovací základ a jeho limity

Vyměřovacím základem pro sociální i zdravotní pojištění je úhrn příjmů, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a nejsou od této daně osvobozeny, a které zaměstnanci zúčtoval jeho zaměstnavatel v souvislosti se zaměstnáním. Vyměřovací základ zaměstnanců stejně jako u OSVČ ovlivňují minimální a maximální vyměřovací základy.

Minimální vyměřovací základ u zaměstnanců platí pouze pro zdravotní pojištění. U sociálního pojištění žádný minimální vyměřovací základ neexistuje. Minimálním vyměřovacím základem u zdravotního pojištění je **minimální mzda**, která v roce 2013 činí celkem 8 500 Kč. Pokud je vyměřovací základ zaměstnance nižší než minimální mzda, je zaměstnanec povinen doplatit zdravotní pojišťovně pojistné prostřednictvím svého zaměstnavatele. Pokud má zaměstnanec více zaměstnavatelů, je povinen doplatit pojistné prostřednictvím toho zaměstnavatele, kterého si zvolí, a to vždy s odvodem pojistného v následujícím kalendářním měsíci. Pokud je ale vyměřovací základ nižší z důvodů překážek na straně organizace, je tento rozdíl povinen doplatit zaměstnavatel. Pro některé osoby ale minimální vyměřovací základ neplatí např. osoby, za které je plátcem pojistného stát a další.

Maximální vyměřovací základ je stejný jako u OSVČ tedy vychází z průměrné mzdy. U sociálního pojištění činí 48násobek průměrné mzdy což je 1 242 432 Kč za rok.

V případě, že úhrn vyměřovacích základů zaměstnance přesáhne v kalendářním roce maximální vyměřovací základ a zaměstnanec je v tomto roce zaměstnán:

- **u jednoho zaměstnavatele**, zaměstnanec neplatí pojistné z částky, která přesahuje maximální vyměřovací základ, to platí i v případě více zaměstnání v daném roce, avšak u téhož zaměstnavatele,
- **u více zaměstnavatelů**, pojistné zaplacené zaměstnancem z úhrnu jeho vyměřovacích základů, který přesahuje maximální vyměřovací základ, se považuje za přeplatek na pojistném, tento přeplatek nemůže být vyšší než částka, která byla zaměstnanci sražena na pojistném.

Maximální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění je pro období 2013-2015 zrušen. Zrušení stropu znamená i vyšší mzdové náklady pro zaměstnavatele. Navíc se zrušení stropu promítne i na výši daně z příjmů fyzických osob, protože daň z příjmů se vypočítává ze superhrubé mzdy (tj. hrubé mzdy zvýšené o sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem).

Sazby pojistného na sociální a zdravotní pojištění

U sociálního a zdravotního pojištění se rozlišují 2 skupiny sazeb. První skupina sazeb platí pro zaměstnance, kterým je strhávána část příjmu určená na pojištění. Druhá skupina sazeb je určena pro zaměstnavatele, kteří jsou povinni platit pojistné za své zaměstnance. Tabulka č. 3.7 znázorňuje sazby sociálního pojištění jak u zaměstnance, tak u zaměstnavatele.

Tabulka č. 3.7: Sazby pojistného na sociální zabezpečení v roce 2013

	Sazby
Zaměstnanec celkem	6,5 %
Nemocenské pojištění	0 %
Důchodové pojištění	6,5 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	0 %
Zaměstnavatel celkem	25 %
Nemocenské pojištění	2,3 %
Důchodové pojištění	21,5 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,2 %

Zdroj: Vlastní zpracování podle Ženíšková (2013)

Aby si mohl zaměstnavatel od sociálního pojištění odečíst polovinu náhrady mzdy vyplacenou zaměstnancům, tak je povinen odvádět na sociálním pojištění v letech 2012-2014 částku 26 % z vyměřovacího základu, z toho 3,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. Tuto možnost však mají pouze zaměstnavatelé s počtem zaměstnanců 25 a méně, kteří si tuto možnost pro daný rok zvolí.

Výši sazeb pojistného na zdravotní pojištění, které jsou povinni odvádět zaměstnanci a zaměstnavatelé, znázorňuje následující tabulka č. 3.8.

Tabulka č. 3.8: Sazby pojistného u zdravotního pojištění v roce 2013

	Sazby
Zaměstnanec	4,5 %
Zaměstnavatel	13,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování podle Ženíšková (2013)

Odvod pojistného

Veškeré pojistné má povinnost stanovit a odvést výhradně zaměstnavatel, přitom část připadající na zaměstnance srazí z jeho mzdy. Pojistné se platí za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Pojistné na zdravotní pojištění odvádí zaměstnavatel na účet příslušné zdravotní pojišťovny. V současnosti je široký výběr zdravotních pojišťoven, které byly vyjmenovány již v první kapitole. Aby zaměstnavatel věděl, na který účet příslušné zdravotní pojišťovny má pojistné odvádět, musí mu zaměstnanec při nástupu do zaměstnání svojí zdravotní pojišťovnu sdělit. Pojistné na sociální zabezpečení odvádí zaměstnavatel na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Není přípustné, aby se zaměstnavatel se zaměstnancem dohodl na tom, že si bude pojištění platit sám za sebe. Zodpovědnost za korektní odvod pojistného nese vždy na bedrech zaměstnavatel (Vančurová, Klazar, 2008).

3.3 Příjmy státního rozpočtu ze zkoumaných odvodů

Tato část je nejprve zaměřena na teorii a skladbu státního rozpočtu. Později bude kladena pozornost na vliv a významnost jednotlivých odvodů na příjmy státního rozpočtu u osob samostatně výdělečně činných a závislé činnosti.

3.3.1 Státní rozpočet

Státní rozpočet představuje odhad příjmů a výdajů na zabezpečení chodu státu a jednotlivých výdajových programů. Ústředním orgánem státní správy pro státní rozpočet je Ministerstvo financí. Státní rozpočet schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky zákonem, jehož návrh vypracovává Ministerstvo financí a schvaluje vláda.

V rámci státního rozpočtu se rozlišují 3 základní typy:

- **schodkový neboli deficitní rozpočet**, v případě kdy výdaje převyšují příjmy,
- **vyrovnaný rozpočet**, v případě kdy výdaje jsou rovny příjmům,
- **přebytkový rozpočet**, v případě kdy příjmy převyšují výdaje.

Z logiky věci vyplývá, že největším problémem pro stát je schodkový neboli deficitní rozpočet, který je třeba stabilizovat. V současné době tento typ rozpočtu v ČR převládá. Schodkový rozpočet je možno řešit mnoha způsoby, ovšem každý způsob je třeba pečlivě zvážit s ohledem na všechny skutečnosti, které by mohly nastat. Deficitní rozpočet je možno řešit např. zvýšením daní, krácením veřejných výdajů, dluhovým financováním (prodej vládních obligací) a další. V následující tabulce č. 3.9 jsou uvedeny výsledky hospodaření státního rozpočtu za období 2009-2013.

Tabulka č. 3.9: Výsledky hospodaření státního rozpočtu za období 2009-2013 v mld. Kč

	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy	974,61	1000,38	1012,76	1051,39	1091,86
Výdaje	1167,01	1156,79	1155,53	1152,39	1173,13
Saldo	-192,39	-156,42	-142,77	-101,00	-81,26

Zdroj: Vlastní zpracování podle Ministerstva financí ČR

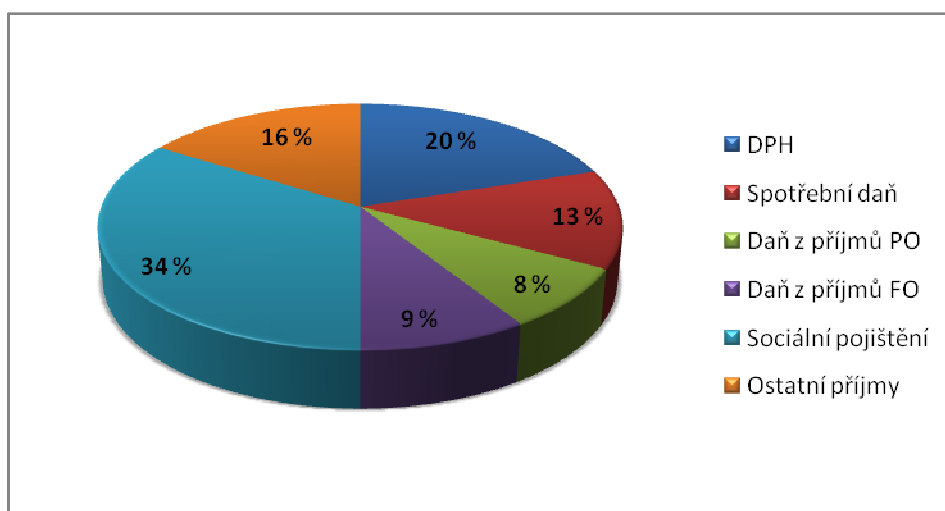
Z tabulky je možno vyčíst, že v České republice již delší dobu převládá záporný výsledek hospodaření státního rozpočtu. Ovšem příznivou zprávou do budoucna je, že

každým rokem se ho daří vládě snižovat. V roce 2013 skončil státní rozpočet schodkem hospodaření 81,26 mld. Kč, což je výsledek o 19,74 příznivější než v roce 2012 a zároveň o 18,74 mld. Kč lepší než rozpočtovaný. Pro rok 2013 totiž vláda schválila rozpočet se schodkem 100 mld. Kč.

Příjmy státního rozpočtu

Největší část příjmů státního rozpočtu představují daně. Na celkových příjmech rozpočtu se podílí zhruba polovinou. Vybrané pojistné ze sociálního pojištění tvoří přibližně třetinu příjmů státního rozpočtu. Zbytek tvoří tzv. nedaňové příjmy. Následující graf č. 3.1 znázorňuje podíly jednotlivých příjmů státního rozpočtu na celkovém příjmu státního rozpočtu v roce 2013.

Graf č. 3.1: Podíly jednotlivých příjmů státního rozpočtu na celkovém příjmu státního rozpočtu v roce 2013

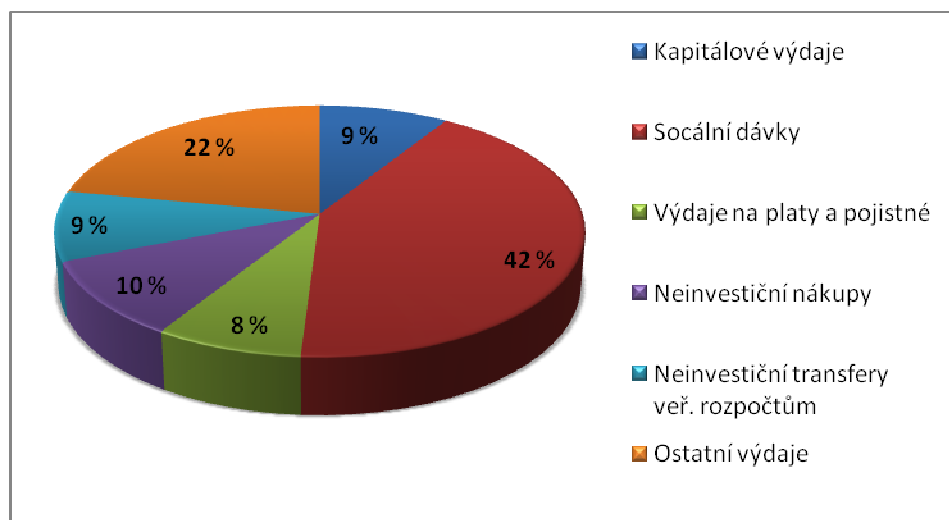
Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů Ministerstva financí

Výdaje státního rozpočtu

Největší část výdajů státního rozpočtu tvoří takzvané mandatorní neboli povinné výdaje. Ty je povinen stát hradit, protože mu to přikazují jiné zákony. Mezi ně patří např. důchody, dávky sociálního zabezpečení, dávky státní sociální podpory, příspěvky na penzijní připojištění a stavební spoření či podpory v nezaměstnanosti. Další skupinu výdajů, které stát musí rovněž platit, tvoří výdaje na armádu, platy státních zaměstnanců či výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti. Ostatní výdaje stát nemá povinnost hradit ze zákona. To je zdroj nejsnazších výdajových škrťů v případě nepříznivého vývoje státního rozpočtu. Největším

výdajem státního rozpočtu je kapitola Ministerstva práce a sociálních věcí, z níž se platí především důchody a sociální či nemocenské dávky. Pokud má státní rozpočet vyšší výdaje, než jsou jeho příjmy, jedná se o deficitní státní rozpočet. Tento rozdíl se financuje zejména vydáváním státních dluhopisů. Kumulované deficity státního rozpočtu vytvářejí státní dluh, který každým rokem narůstá. V následujícím grafu č. 3.2 jsou uvedeny jednotlivé podíly výdajů státního rozpočtu na celkovém výdaji státního rozpočtu v roce 2013.

Graf č. 3.2: Podíly jednotlivých výdajů státního rozpočtu na celkovém výdaji státního rozpočtu v roce 2013

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Ministerstva financí

3.3.2 Vliv jednotlivých odvodů na státní rozpočet u OSVČ a zaměstnance

Rozdílnost jednotlivých základů a sazeb u zkoumaných odvodů daňového charakteru u OSVČ a zaměstnance se logicky podepíše na diferenci odvedené výše z těchto odvodů do příjmů státního rozpočtu. Pro správnou interpretaci dosažených údajů je důležité vědět, kolik OSVČ a zaměstnanců v České republice je. Tabulka č. 3.10 znázorňuje počet OSVČ a počet zaměstnanců v ČR v období 2009-2013.

Tabulka č. 3.10: Počet OSVČ a počet zaměstnanců v ČR v období 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
OSVČ	956 000	977 000	1002 000	994 000	996 000

Zaměstnanci	3 749 000	3 763 000	3 750 2000	3 733 500	3 702 800
-------------	-----------	-----------	------------	-----------	-----------

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů Českého statistického úřadu

Z tabulky možno zaregistrovat, že v posledních letech nedochází k nějakým abnormálním výkyvům, co se týče počtu OSVČ a zaměstnanců.

Odvody na dani z příjmů FO

Rozdílnost v odvodech do státního rozpočtu na dani z příjmů fyzických osob u OSVČ a závislé činnosti je patrně značná. Tabulka č. 3.11 znázorňuje, kolik odvedli OSVČ a zaměstnanci do státního rozpočtu na dani z příjmů fyzických osob. Nejprve je v tabulce uvedena celková odvedená částka z dané činnosti. Následně je vypočtena průměrná odvedená daň připadající na jednoho zaměstnance a na jednu OSVČ.

Tabulka č. 3.11: Výše příjmů státního rozpočtu na dani z příjmů FO u OSVČ a závislé činnosti v období 2009-2013 v Kč

	2009	2010	2011	2012	2013
Celkově (v mld.):					
závislá činnost	75,71	76,25	81,39	81,67	84,48
OSVČ	2,88	4,14	1,52	1,69	1,35
Na jednoho:					
závislá činnost	20 194	20 263	21 703	21 875	22 815
OSVČ	3 013	4 238	1 517	1 700	1 355

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Ministerstva financí

Tabulka jasně ukazuje, o jak velký rozdíl u daně z příjmů se jedná. Zatímco u závislé činnosti je registrován v posledních letech patrný růst, u OSVČ především od roku 2010 je zaznamenán viditelný pokles. V roce 2013 odvedl zaměstnanec ročně o 17násobek více na dani z příjmů než OSVČ.

Odvody na sociální a zdravotní pojištění

U těchto odvodů je rovněž možno zaregistrovat viditelný rozdíl. Tabulka č. 3.12 znázorňuje, jakou výši za jednotlivé roky odvedli na sociálním a zdravotním pojištění zaměstnanci a OSVČ. Stejně jako v předchozí tabulce je nejprve uvedena celková odvedená částka z dané činnosti. Následná částka vyjadřuje odvedené pojistné připadající v průměru na jednoho zaměstnance a jednu OSVČ.

Tabulka č. 3.12: Odvedené pojistné na sociální a zdravotní pojištění u OSVČ a závislé činnosti v období 2009-2013 v Kč

Sociální poj.	2009	2010	2011	2012	2013
Celkově (v mld.):					
závislá činnost	303,98	311,49	320,54	325,89	334,96
OSVČ	26,12	28,78	25,95	26,62	25,48
Na jednoho:					
závislá činnost	81 079	82 777	85 474	87 288	90 461
OSVČ	27 322	29 457	25 905	26 780	25 582
Zdravotní poj.	2009	2010	2011	2012	2013
Celkově (v mld.):	163,22	163,24	167,64	170,13	176,59
závislá činnost	142,93	145,79	150,16	151,05	156,59
OSVČ	17,08	18,51	15,72	16,19	15,42
Na jednoho:					
závislá činnost	38 123	38 719	40 040	40 458	42 290
OSVČ	17 866	18 945	15 689	16 287	15 481

Zdroj: Vlastní zpracování podle údajů Min. financí a Min. zdravotnictví

Podobně jako u daně z příjmů také u sociálního a zdravotního pojištění jde vidět patrný růst u závislé činnosti v posledních letech. Na rozdíl od OSVČ kde je zaznamenána spíše klesající tendence. Ovšem rozdíl mezi odvedeným pojistným je značný. V roce 2013 zaměstnanec spolu se zaměstnavatelem odvedou zhruba o 3,5násobek více na sociálním pojištění než OSVČ. U zdravotního pojištění odvedou více zhruba o 3násobek. V celkových příjmech u zdravotního pojištění nejsou zahrnuty příjmy za státní pojištěnce. U zdravotního pojištění se často objevuje názor, proč by měly být odváděny rozdílné částky, když služby ve zdravotnictví mají obě skupiny totožné. Je to přinejmenším podnět k zamyšlení.

3.4 Dílčí shrnutí

Tato kapitola se zabývala zejména skladbou jednotlivých základů u zkoumaných odvodů. Dále byl vysvětlen rovněž postup výpočtu. Na konci této kapitoly byla rozebrána

problematika státního rozpočtu se zaměřením na zkoumané odvody u OSVČ a závislé činnosti. Poznatky z této kapitoly budou využity v praktické části diplomové práce.

4 Zhodnocení a návrhy změn daňových a pojistných odvodů

Tato kapitola diplomové práce je zaměřena na praktický výpočet jednotlivých pojistných a daňových odvodů u dvou zkoumaných skupin poplatníků. Na základě vlastní případové studie budou zhodnoceny difference odvodů u OSVČ a zaměstnance. První část této kapitoly se bude zabývat odvody na sociální a zdravotní pojištění, kde rovněž bude rozebrána vazba mezi důchodovým pojištěním a starobním důchodem. V druhé části bude pozornost kladena na daňové odvody s důrazem na paušální výdaje využívané u OSVČ.

4.1 Sociální a zdravotní pojištění

Jak již bylo zmíněno, tato případová studie se bude zabývat diferencí odvodů u sociálního a zdravotní pojištění u zaměstnance a OSVČ. V rámci těchto dvou skupin pojištěnců jsou zvoleny ještě další podskupiny A, B, C, D, které představují pojištěnce členěné podle výše příjmů.

4.1.1 Zaměstnanci

Pro výpočet pojistného jednotlivých zaměstnanců jsou zvoleny následující vyměřovací základy:

- **zaměstnanec A** má vyměřovací základ na úrovni minimální mzdy v roce 2013, tedy 8 500 Kč,
- **zaměstnanec B** má vyměřovací základ na úrovni průměrné mzdy ve výši 25 884 Kč,
- **zaměstnanec C** má vyměřovací základ na úrovni maximálního vyměřovacího základu, tedy ve výši 103 536 Kč,
- **zaměstnanec D** má vyměřovací základ zhruba trojnásobně vyšší než zaměstnanec C, aby bylo poukázáno na patrnější vliv maximálního vyměřovacího základu na odvedeném pojistném, tedy bude ve výši 300 000 Kč.

Pro lepší přehlednost jsou jednotlivé zvolené vyměřovací základy zaměstnanců znázorněné v následující tabulce č. 4.1.

Tabulka č. 4.1: Vyměřovací základy jednotlivých zaměstnanců v Kč

Zaměstnanec	A	B	C	D
Vyměřovací základ	8 500	25 884	103 536	300 000

Zdroj: Vlastní zpracování

V rámci výpočtu pojistného na sociální zabezpečení je třeba sledovat maximální vyměřovací základ, který je ve výši 1 242 432 Kč za rok, měsíčně to činí 103 536 Kč, tedy na úrovni zaměstnance C. Maximální vyměřovací základ pro zdravotní pojištění byl pro rok 2013 zrušen. Jak již bylo uvedeno v třetí kapitole sociální pojištění zaměstnance je ve výši 6,5 % a představuje pouze pojistné na důchodové pojištění. Na zdravotní pojištění odvádí zaměstnanec celkem 4,5 % ze svého vyměřovacího základu.

Kromě zaměstnance pojistné odvádí především jeho zaměstnavatel, který je zodpovědný za správný odvod pojistného. Na sociální zabezpečení odvádí zaměstnavatel celkem 25 % (21,5 % na důchodové pojištění, 2,3 % na nemocenské pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti), na zdravotní pojištění 9 %.

Následující tabulka č. 4.2 zachycuje roční výši pojistného odvedeného zaměstnancem a jeho zaměstnavatelem za jednotlivé zvolené příjmové kategorie.

Tabulka č. 4.2: Roční pojistné za jednotlivé kategorie zaměstnanců v Kč

Zaměstnanec	A	B	C	D	D skutečně
Vyměř. základ	102 500	310 608	1 242 432	3 600 000	3 600 000
Důchodové poj.	6 663	20 190	80 758	234 000	80 758
Zdravotní poj.	4 613	13 978	55 910	162 000	162 000
Σ Zaměstnanec	11 276	34 168	136 668	396 000	242 758
Zaměstnavatel	A	B	C	D	D skutečně
Důchodové poj.	22 038	66 781	267 123	763 200	267 123
Nemocenské poj.	2 357	7 144	28 576	82 800	28 576
Stát. pol. zam.	1 230	3 728	14 910	43 200	14 910
Zdravotní poj.	9 225	27 955	111 819	324 000	324 000
Σ Zaměstnavatel	34 850	105 608	422 428	1 213 200	634 609
Odvedeno celkem	46 126	139 776	559 096	1 609 200	873 640

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že zaměstnanci C a D dosáhli maximálního vyměřovacího základu. Zaměstnanec C dosáhl tohoto maxima přesně na korunu. Výše zaplaceného pojistného by byla tedy stejná, i kdyby tento maximální vyměřovací základ nebyl vůbec zaveden. Odlišné je to ovšem u zaměstnance D, kde maximální vyměřovací základ hraje podstatnou roli. Při neexistenci maximálního vyměřovacího základu u sociálního pojištění by zaměstnanec D zaplatil o 153 242 Kč více. Také zaměstnavatel by byl povinen zaplatit za zaměstnance D značně více celkem 582 318 Kč. Ovšem díky maximálnímu vyměřovacímu základu zaplatí zaměstnanec D a zaměstnavatel za zaměstnance D stejně jako u zaměstnance C. Ještě nedávno platil maximální vyměřovací základ také u zdravotního pojištění, ovšem od roku 2013 je zrušen.

4.1.2 OSVČ

Aby bylo možné v této části srovnávat osoby samostatně výdělečně činné se zaměstnanci kategorizované podle jednotlivých příjmů, je třeba stanovit určité předpoklady. V rámci skupiny OSVČ se bude předpokládat, že každá OSVČ má dílčí základ daně, tedy rozdíl mezi příjmy a výdaji, roven hrubé mzdě zaměstnance pro danou příjmovou skupinu a používá skutečné výdaje. Dále se bude předpokládat, že všechny OSVČ vykonávají pouze hlavní činnost. V předchozích kapitolách bylo zmíněno, že nemocenské pojištění je u OSVČ dobrovolné, v této případové studii se budou všechny OSVČ účastnit nemocenského pojištění. Vyměřovacím základem pro výpočet pojistného u OSVČ je 50 % dílčího základu daně. Jednotlivé sazby byly uvedeny v předchozí kapitole. Pro zopakování činí 28 % na důchodové pojištění, 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti a 2,3 % na nemocenské pojištění, 13,5 % na zdravotní pojištění.

Následující tabulka č. 4.3 znázorňuje roční výši pojistného odvedeného OSVČ za jednotlivé zvolené příjmové kategorie.

Tabulka č. 4.3: Roční pojistné za jednotlivé kategorie OSVČ v Kč

OSVČ	A	B	C	D	D skutečně
Roční P-V	102 500	310 608	1 242 432	3 600 000	3 600 000
Vyměř. základ sociální poj	77 652	155 304	621 216	1 800 000	1 242 432
Vyměř. základ zdravotní poj.	155 304	155 304	621 216	1 800 000	1 800 000
Důchodové poj.	21 743	43 486	173 941	504 000	347 881
Nemocenské poj.	1 786	3 572	14 288	41 400	28 576
St. pol. zam.	932	1 864	7 455	21 600	14 910
Zdravotní poj.	20 966	20 966	83 865	243 000	243 000
Pojistné celkem	45 427	69 888	279 549	810 000	634 367

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro OSVČ platí stejný maximální vyměřovací základ jako pro zaměstnance, ale na rozdíl od zaměstnanců tento limit přesáhne pouze OSVČ D. Je to dáno rozdílnými vyměřovacími základy pro výpočet pojistného. Pojištěnec D díky existenci maximálního vyměřovacího základu u sociálního pojištění odvede na pojistném o 175 633 Kč méně.

Srovnání odvedeného pojistného mezi zaměstnanci a OSVČ

Zaměstnanec A odvede na sociálním a zdravotním pojištění celkem o 34 151 Kč méně než OSVČ v kategorii A. Hlavní příčinou tohoto obrovského rozdílu jsou zejména minimální vyměřovací základy, kterými se musí OSVČ A řídit a tím pádem je nucena odvést značně více na pojištění. Zejména vyměřovací základ u zdravotního pojištění je značně vyšší v porovnání se zaměstnancem A. Avšak z pohledu celkového pojistného odvedeného za zaměstnance, tedy včetně pojistného hrazeného zaměstnavatelem za zaměstnance, odvede OSVČ A o 699 Kč méně, než je odvedeno za zaměstnance A.

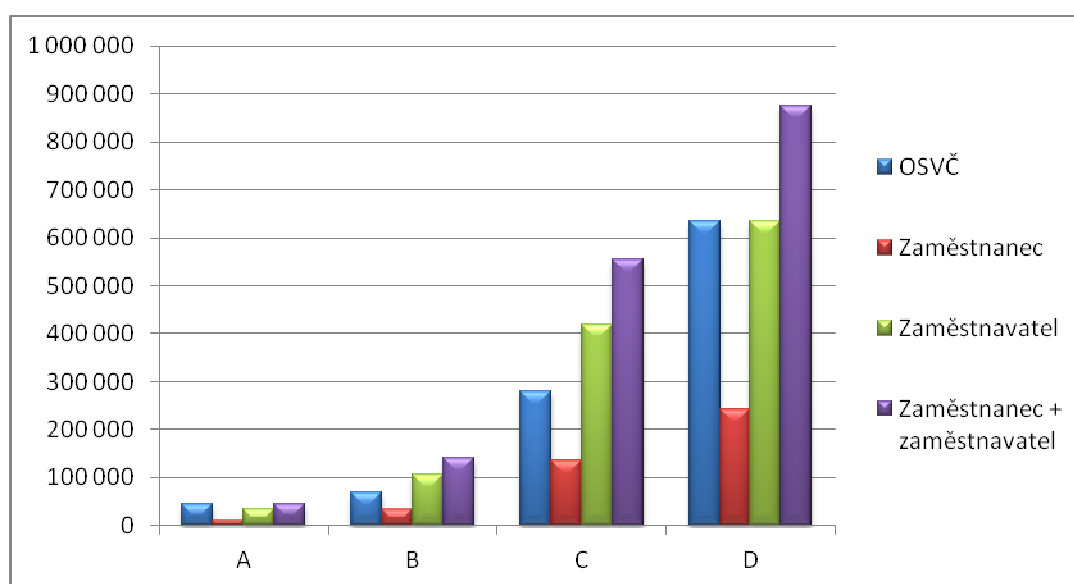
Zaměstnanec B zaplatí na pojistném celkem o 35 720 Kč méně než OSVČ B, avšak opět z pohledu celkového pojistného odvedeného za zaměstnance je to o 69 888 Kč více než u OSVČ.

Zaměstnanec C odvede na pojistném o 142 881 Kč méně než OSVČ C, ovšem celkově za zaměstnance bude odvedeno o 275 820 Kč více než u OSVČ.

Zaměstnanec D (skutečně) zaplatí na pojistném o 391 609 Kč méně než OSVČ D. V rámci celkového pojistného odvedeného za zaměstnance je to však o 239 273 Kč více než u OSVČ. U této kategorie příjmu se citelně podepsal na výši odvedeného pojistného maximální vyměřovací základ u sociálního pojištění a neexistence maximálního vyměřovacího základu u zdravotního pojištění.

Následující graf č. 4.1 znázorňuje srovnání výše odvedeného pojistného u zaměstnance a OSVČ v daných příjmových kategoriích.

Graf č. 4.1: Srovnání výše odvedeného pojistného u zaměstnance a OSVČ ve zvolených příjmových kategoriích v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu lze jasně vidět, že v případě kdy dílčí základ daně OSVČ se rovná hrubé mzdě zaměstnance potom OSVČ odvede za sociální a zdravotní pojištění značně více. Avšak v porovnání s celkovým odvodem pojištění za zaměstnance (včetně odvodu zaměstnavatele) OSVČ odvede méně. Pouze u příjmové skupiny A je celkový odvod téměř totožný. Důvodem jsou minimální vyměřovací základy, které platí u OSVČ.

4.1.3 Dávky starobních důchodů

Česká správa sociálního zabezpečení k 31. 12. 2013 vyplácela důchody celkem 2 857 856 důchodcům. Ke stejnému datu vyplátila ČSSZ celkem 3 482 237 důchodů starobních, invalidních a pozůstalostních. Na dávkách důchodového pojištění bylo v roce

2013 vyplaceno 372,3 miliardy Kč, z toho 80 % tvořily výdaje na starobní důchody. Starobní důchody mají obrovský význam, a proto také byly vybrány pro analýzu.

V případové studii bude použita roční analýza dopadu důchodového pojištění na dávky starobních důchodů, ačkoliv je tato metoda některými odborníky kritizována byla vybrána zejména z těchto důvodů:

- aby bylo možné srovnávat reálně odvedené pojistné za dobu, po kterou byl pojištěnec ekonomicky aktivní a byl tedy účastníkem sociálního pojištění, bylo by třeba zohlednit daná pravidla jednotlivých let pro stanovení vyměřovacího základu včetně různorodých sazeb pojistného, které mají tendenci se meziročně měnit, dále také by bylo třeba zohlednit inflaci, pro určitá období je prakticky nemožné dohledat příslušné informace, protože systém sociálního pojištění a způsob jeho financování se výrazně změnil,
- dalším problémem je určení celkové výše důchodu, který daný pojištěnec získá až do věku svého úmrtí, tato doba by byla pouze odhadem a valorizace důchodů by byla zkreslená vzhledem k nepřesnosti odhadu budoucího vývoje,
- tato analýza je zaměřena na srovnání OSVČ a zaměstnance. V České republice nejsou dostupná vhodná panelová data pro určení celoživotních příjmů, z tohoto důvodu by bylo nutné taková data modelovat na základě průřezových dat, která jsou ovšem pouze dostupná pro zaměstnance (Klazar, Slintáková, 2008).

Právě z těchto výše vyjmenovaných důvodů byla zvolena pro srovnání odvodu pojistného na důchodové pojištění a starobních dávek z něj plynoucích roční analýza namísto celoživotní analýzy.

Zaměstnanci

V druhé kapitole bylo vysvětleno, co se rozumí pod pojmem osobní vyměřovací základ. Pro zopakování jedná se o měsíční průměr úhrnu hrubých mezd za dané období upravený koeficienty nárůstu mezd. Pro výpočet starobního důchodu se bude předpokládat, že tento osobní vyměřovací základ se bude rovnat hrubé mzdě zaměstnance. Dalším předpokladem je, že každý z pojištěnců splnil minimální požadovanou dobu pojištění pro přiznání řádného starobního důchodu a dosáhl důchodového věku. Bude se předpokládat, že doba trvání pojištění každého pojištěnce byla 40 let a žádný z pojištěnců nemá žádné vedlejší příjmy z výdělečné činnosti.

Následující tabulka č. 4.4 znázorňuje výpočet měsíčního starobního důchodu zvolených zaměstnanců, od kterého je potom odvozen i celkový roční důchod.

Tabulka č. 4.4: Výpočet starobního důchodu zaměstnanců v Kč

Zaměstnanci	A	B	C	D
Os. vym. základ	8 500	25 884	103 536	300 000
1. RH – 100 %	8 500	11 389	11 389	11 389
2. RH – 27 %	0	3 914	5 031	5 031
3. RH – 19 %	0	0	13 967	13 967
4. RH – 6 %	0	0	0	11 788
Výpočtový základ	8 500	15 303	30 387	42 175
40 x 1,5	60 %	60 %	60 %	60 %
Procentní výměra	5 100	9 182	18 233	25 305
Základní výměra	2 330	2 330	2 330	2 330
Důchod celkem	7 430	11 512	20 563	27 635
Roční důchod	89 160	138 144	246 756	331 620

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je možno zaregistrovat markantní rozdíl mezi hrubou mzdou jednotlivých zaměstnanců a finálním důchodem. Hlavní příčinou tohoto nepoměru je vliv redukčních hranic a základní výměry, které je třeba při stanovení výpočtového základu zohlednit.

U zaměstnance A činí jeho starobní důchod celkem 87 % jeho průměrných hrubých příjmů. V jeho případě činí základní výměra až 31 % jeho celkového důchodu. Možno konstatovat, že u nízkopříjmových skupin má základní výměra značný vliv na výši starobního důchodu.

Zaměstnanec B obdrží celkem 45 % hrubé mzdy v podobě starobního důchodu a jeho základní výměra činí celkem 20 % jeho celkového důchodu. V porovnání se zaměstnancem A lze postřehnout markantní rozdíl.

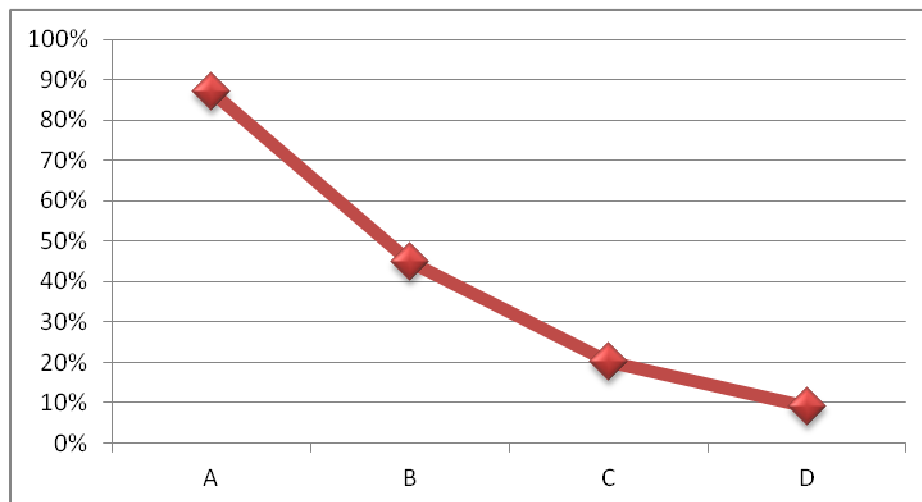
U zaměstnance C jeho starobní důchod tvoří 20 % hrubé mzdy a základní výměra se podílí 11 % na jeho důchodu.

Pro zaměstnance D představuje jeho starobní důchod pouze 9 % hrubé mzdy a jeho základní výměra tvoří 8 % starobního důchodu. Zaměstnanec D jako jediný přesáhl stanovený limit pro osvobození od daně z příjmů. Tento limit je pro rok 2013 ve výši 36násobku

minimální měsíční mzdy, tedy do 25 500 Kč měsíčně (8500 x 36). Zaměstnanec D tedy bude muset podat daňové přiznání a zdanit svůj starobní důchod.

V grafu č. 4.2 je znázorněn podíl starobního důchodu na hrubé mzdě jednotlivých zaměstnanců.

Graf č. 4.2: Podíl starobního důchodu na hrubé mzdě

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je celkem pochopitelné, že zaměstnanci s vyššími příjmy obdrží relativně menší důchod než zaměstnanci s nižšími příjmy. Zaměstnanec A klesne jeho životní standard o 13 %, zaměstnanec B o 55 %, zaměstnanec C o 80 % a zaměstnanec D o 91 %. Pokud by si jednotliví zaměstnanci chtěli udržet svůj životní standard na určité úrovni, museli by využít možnosti penzijního pojištění nebo jinou formu soukromého komerčního pojištění.

OSVČ

Osoby samostatně výdělečně činné mají osobní vyměřovací základ pro výpočet starobního důchodu odlišný od zaměstnanců. Vypočítá se jako měsíční průměr ročních vyměřovacích základů vypočtených pro účely odvodu pojistného na sociální zabezpečení jako 50 % dílčího základu daně. Bude se předpokládat, že osobní vyměřovací základ pro všechny příjmové skupiny OSVČ bude ve stejné výši jako vyměřovací základ pro výpočet pojistného. Další předpoklady budou totožné s předpoklady u zaměstnanců. OSVČ dosáhly důchodové věku, doba pojištění 40 let, nemají žádné vedlejší příjmy z výdělečné činnosti.

Tabulka č. 4.5 znázorňuje výpočet měsíčního a ročního starobního důchodu u jednotlivých příjmových kategorií OSVČ.

Tabulka č. 4.5: Výpočet starobního důchodu OSVČ v Kč

OSVČ	A	B	C	D
Os. vym. základ	6 471	12 942	51 768	103 536
1. RH – 100 %	6 471	11 389	11 389	11 389
2. RH – 27 %	0	420	5 031	5 031
3. RH – 19 %	0	0	4 131	13 967
4. RH – 6 %	0	0	0	0
Výpočtový základ	6 471	11 809	20 551	30 387
40 x 1,5	60 %	60 %	60 %	60 %
Procentní výměra	3 883	7 086	12 331	18 233
Základní výměra	2 330	2 330	2 330	2 330
Důchod celkem	6 213	9 416	14 661	20 563
Roční důchod	74 556	112 992	175 932	246 756

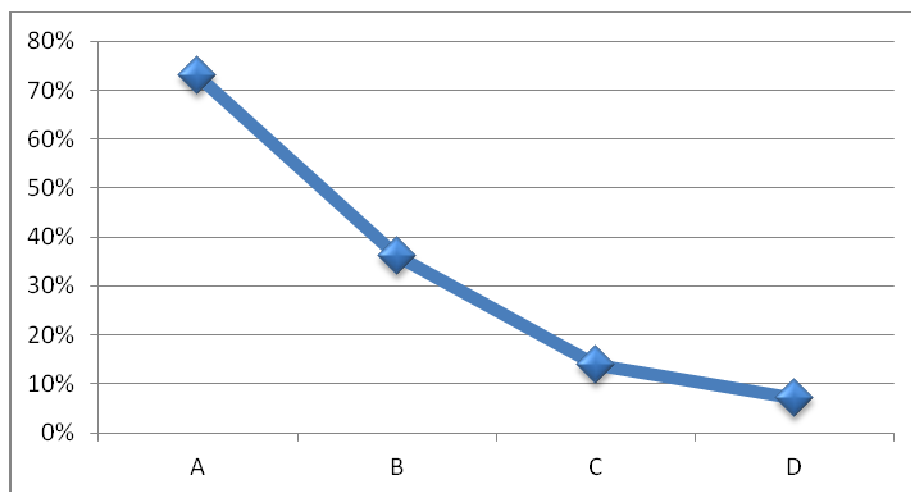
Zdroj: Vlastní zpracování

Postup výpočtu starobního důchodu u OSVČ je totožný jako u zaměstnance. Podstatný vliv na výpočet starobního důchodu u OSVČ má minimální a maximální vyměřovací základ pro výpočet pojistného, jelikož právě od něho vychází osobní vyměřovací základ u OSVČ A a OSVČ D. Díky existenci minimálního vyměřovacího základu starobní důchod OSVČ nemůže být nižší než 74 556 za rok. Naopak díky existenci maximálního vyměřovacího základu starobní důchod OSVČ nemůže být vyšší než 246 756 Kč za rok. To je také důvod, proč osobní vyměřovací základ při redukcí nedosáhne nad třetí redukční hranici.

Tento zásadní rozdíl při výpočtu starobního důchodu OSVČ a zaměstnanců vyplývá z rozdílných pravidel pro stanovení jejich osobního vyměřovacího základu. Osobním vyměřovacím základem pro výpočet starobního důchodu u zaměstnance je, jak již bylo zmíněno, měsíční průměr úhrnu všech hrubých mezd za rozhodné období, vynásobený koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Vyměřovací základ, ze kterého bylo odvedeno pojistné, se tedy vůbec nebere v úvahu oproti OSVČ.

Graf č. 4.3 znázorňuje podíl starobního důchodu na průměrném hrubém příjmu u jednotlivých příjmových kategorií OSVČ.

Graf č. 4.3: Podíl starobního důchodu na hrubém příjmu OSVČ

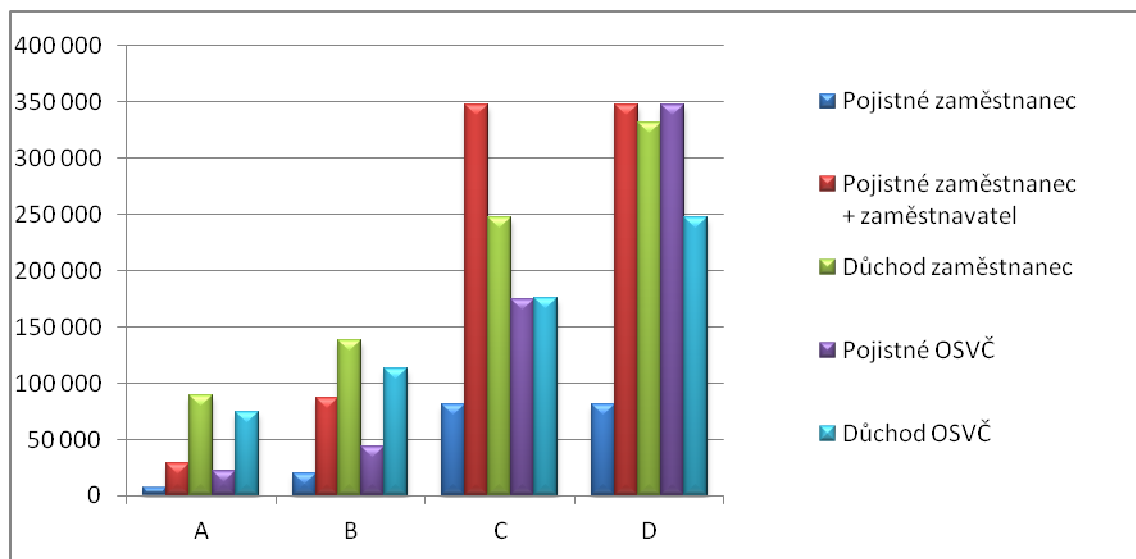
Zdroj: Vlastní zpracování

Stejně jako u zaměstnanců platí, čím vyšší je příjem OSVČ, tím relativně méně obdrží v podobě starobního důchodu. Ovšem jednotlivé podíly starobního důchodu na hrubých příjmech u OSVČ jsou menší než u zaměstnanců, což je zapříčiněno rozdílným osobním vyměřovacím základem.

Porovnání zaměstnanců a OSVČ

Zde budou porovnány dávky starobních důchodů zaměstnanců a OSVČ v souvislosti s důchodovým pojištěním, které bylo do systému odvedeno za tyto pojištěnce. Graf č. 4.4 znázorňuje výši starobního důchodu a výši důchodové pojištění u zkoumaných skupin za rok.

Graf č. 4.4: Starobní důchody a důchodové pojištění v Kč

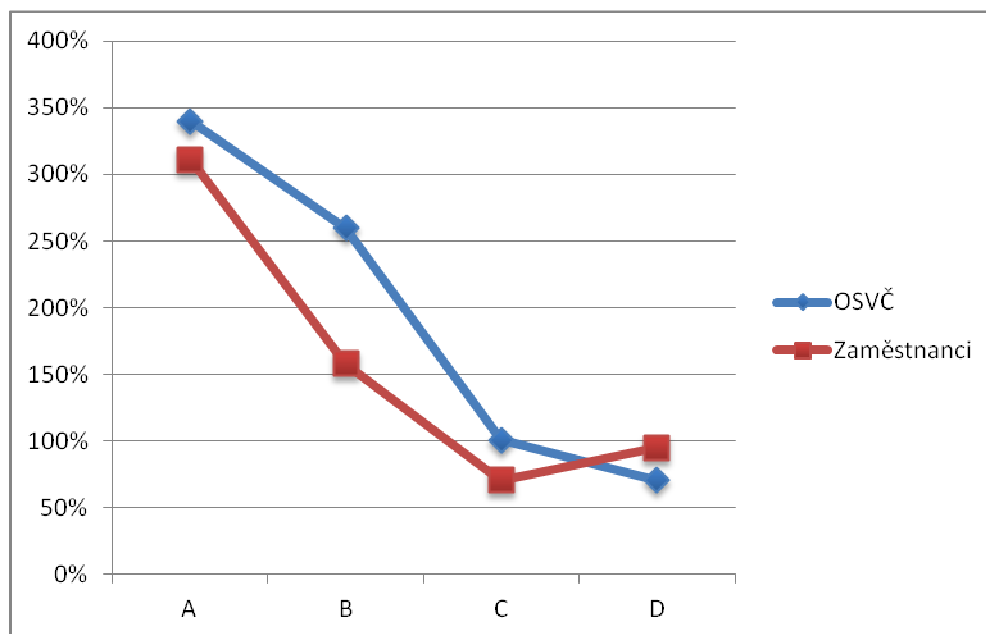

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je možné vyzorovat, že pojistné na důchodové pojištění roste proporcionálně s růstem příjmů. V určitém bodě pojistné dosáhne svého maxima, které je dáno maximálním vyměřovacím základem, jak možno vidět u zaměstnance C, D a u OSVČ D. Zaměstnanci tohoto maxima dosáhnou dříve, což je zapříčiněno vyšším vyměřovacím základem pro výpočet pojistného. Výše odvedeného pojistného u zaměstnance a OSVČ se sjednotí až po dosažení maximálního vyměřovacího základu, to je případ příjmové skupiny D.

Výše vyplacených dávek na starobní důchod také logicky stoupá s růstem příjmů. Ovšem je zde jeden zásadní rozdíl mezi zaměstnanci a OSVČ. U zaměstnanců neexistuje prakticky žádný strop pro určení maximální částky vyplaceného starobního důchodu, naopak OSVČ jsou svým způsobem limitováni v podobě osobního vyměřovacího základu pro výpočet důchodu. Ten nesmí přesáhnout částku maximálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného. V podstatě starobní důchod OSVČ v této případové studii nemůže být vyšší než 246 756 Kč ročně, 20 563 Kč měsíčně. Zaměstnancům je tedy vyplácen vyšší důchod u příjmové kategorie D, ačkoliv do systému důchodového pojištění odvedli stejnou částku jako OSVČ. V grafu č. 4.5 je uveden podíl starobního důchodu na odvedeném důchodovém pojištění.

Graf č. 4.5: Podíl starobního důchodu na důchodovém pojištění

Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu lze vydedukovat, že s rostoucím příjmem klesá podíl starobního důchodu na důchodovém pojištění. Nicméně zajímavé je, že ačkoliv OSVČ odvedou méně na důchodovém pojištění než zaměstnanci (včetně zaměstnavatele) a zároveň pobírají také menší starobní důchod, jejich procentuální podíl důchodu na odvedeném pojistném je vyšší než u zaměstnanců až do příjmové skupiny C. V této skupině zaměstnanec dosáhne na maximální vyměřovací základ pro výpočet pojistného stejně jako ve skupině D, tudíž celkové odvedené pojistné na důchodové pojištění je u obou skupin totožné. OSVČ dosáhne tohoto limitu pouze ve skupině D. Ovšem u příjmové skupiny D poměr starobního důchodu na důchodovém pojištění je u zaměstnanců vyšší než u OSVČ, což je zapříčiněno rozdílným osobním vyměřovacím základem pro výpočet starobního důchodu.

Obecně lze zhodnotit, že až do příjmové skupiny C jak zaměstnanci tak OSVČ obdrží v podobě starobního důchodu více, než do systému důchodového pojištění odvedli. Pojištěnci s nižšími příjmy dokonce dostanou několikanásobně více, než do systému odvedli, zatímco pojištěnci s vyššími příjmy obdrží jen část odvedených prostředků.

4.2 Daň z příjmů

Tato část případové studie je zaměřena na výpočet a následné srovnání daně z příjmů fyzických osob u zkoumaných skupin poplatníků. Především bude kladen důraz na paušální výdaje využívané u osob samostatně výdělečně činných.

4.2.1 Zaměstnanci

Pro výpočet daně z příjmů u zaměstnanců jsou zvoleny stejné příjmové skupiny, jak tomu bylo u výpočtu sociálního a zdravotního pojištění. Tedy pro zopakování:

- zaměstnanec A pobírá hrubou mzdu ve výši minimální mzdy ve výši 8 500 Kč,
- zaměstnanec B má hrubou mzdu ve výši průměrné mzdy tedy 25 884 Kč,
- zaměstnanec C pobírá hrubou mzdu přesně na úrovni maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění tedy ve výši 103 536 Kč,
- zaměstnanec D má hrubou mzdu ve výši 300 000 Kč.

Pro zjednodušení se bude předpokládat, že žádný z poplatníků nebude disponovat nezdanitelnými částkami základu daně a bude mít k dispozici pouze základní slevu na poplatníka ve výši 24 840 Kč. Dílčím základem daně u zaměstnanců je superhrubá mzda, tedy hrubá mzda zaměstnance navýšena o sociální a zdravotní pojištění hrazené zaměstnavatelem za své zaměstnance. V následující tabulce č. 4.6 je znázorněn výpočet daně z příjmů u jednotlivých kategorií zaměstnanců.

Tabulka č. 4.6: Výpočet daně z příjmů u zaměstnanců v Kč

Zaměstnanci	A	B	C	D
Hrubá mzda	8 500	25 884	103 536	300 000
Ročně	102 000	310 608	1 242 432	3 600 000
Superhrubá mzda	136 680	416 215	1 664 859	4 234 608
Zaokrouhlení	136 600	416 200	1 664 800	4 234 600
x 0,15	20 490	62 430	249 720	800 226
- 24 840	0	37 590	224 880	775 386
Výsledná daň	0	37 590	224 880	775 386

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že zaměstnanec A který pobírá pouze minimální mzdu, nebude odvádět žádnou daň. Poplatníkem daně z příjmů se stává až zaměstnanec B, který pobírá průměrnou mzdu a odvede na dani za rok celkem 37 590 Kč. Zaměstnanec C, jehož výše mzdy je přesně na úrovni maximálního vyměřovacího základu pro výpočet pojistného na

sociální zabezpečení, odvede celkem 224 880 Kč ročně. Složitější to je v případě zaměstnance D, který překročí limit maximálního vyměřovacího základu. Tento zaměstnanec překročí limit v květnu, kde doplatí poslední pojistné na sociální zabezpečení a od následujícího měsíce až do konce roku již žádné pojistné na sociální zabezpečení neodvádí. V tomto případě je třeba si dávat pozor na stanovení superhrubé mzdy. Od června totiž sociální pojištění placené zaměstnavatelem za zaměstnance není v superhrubé mzdě zahrnuto. Další komplikací u zaměstnance D je solidární zvýšení daně, které je povinen zaplatit jelikož překročil limit. Solidární zvýšení daně u něho činí celkem 165 036 Kč $((3\,600\,000 - 1\,242\,432) \times 0,07)$.

4.2.2 OSVČ

Pro výpočet daně z příjmů u osob samostatně výdělečně činných se bude předpokládat, že mají totožné kategorie příjmů jako zaměstnanci. Ovšem všechny zkoumané OSVČ budou využívat paušální výdaje, které citelně sníží jejich dílčí základ daně. Tedy jejich dílčí základ daně budou tvořit jednotlivé příjmy snížené o paušální výdaje. Pro výpočet daně budou využity všechny kategorie paušálních výdajů u jednotlivých příjmů. Pro připomenutí z třetí kapitoly činí celkem 80 %, 60 %, 40 % a 30 % dosažených příjmů za dané období. Paušálními výdaji ve výši 30 % se tato případová studie nebude zabývat, jelikož se jedná o paušální výdaje související pouze s pronájmem majetku zařazeného v obchodním majetku. Stejně jako u zaměstnanců žádná OSVČ nebude mít dispozici nezdánitelné částky základu daně či odčitatelné položky a bude využívat pouze základní slevu na poplatníka ve výši 24 840 Kč. Následující tabulka č. 4.7 zobrazuje výpočet daně z příjmů u jednotlivých kategorií OSVČ při využití paušálních výdajů.

Tabulka č. 4.7: Výpočet daně z příjmů u OSVČ v Kč

OSVČ	A	B	C	D
Příjem ročně	102 000	310 608	1 242 432	3 600 000
DZD1 40 %	61 200	186 300	745 400	2 800 000
DZD2 60 %	40 800	124 200	496 900	1 440 000
DZD3 80 %	20 400	62 100	248 400	720 000
x 0,15 DZD1	9 180	27 945	111 810	420 000
x 0,15 DZD2	6 120	18 630	74 535	216 000
x 0,15 DZD3	3 060	9 315	37 260	108 000

Daň po slevě DZD1	0	3 105	86 970	504 190
Daň po slevě DZD2	0	0	49 695	204 990
Daň po slevě DZD3	0	0	12 420	83 160

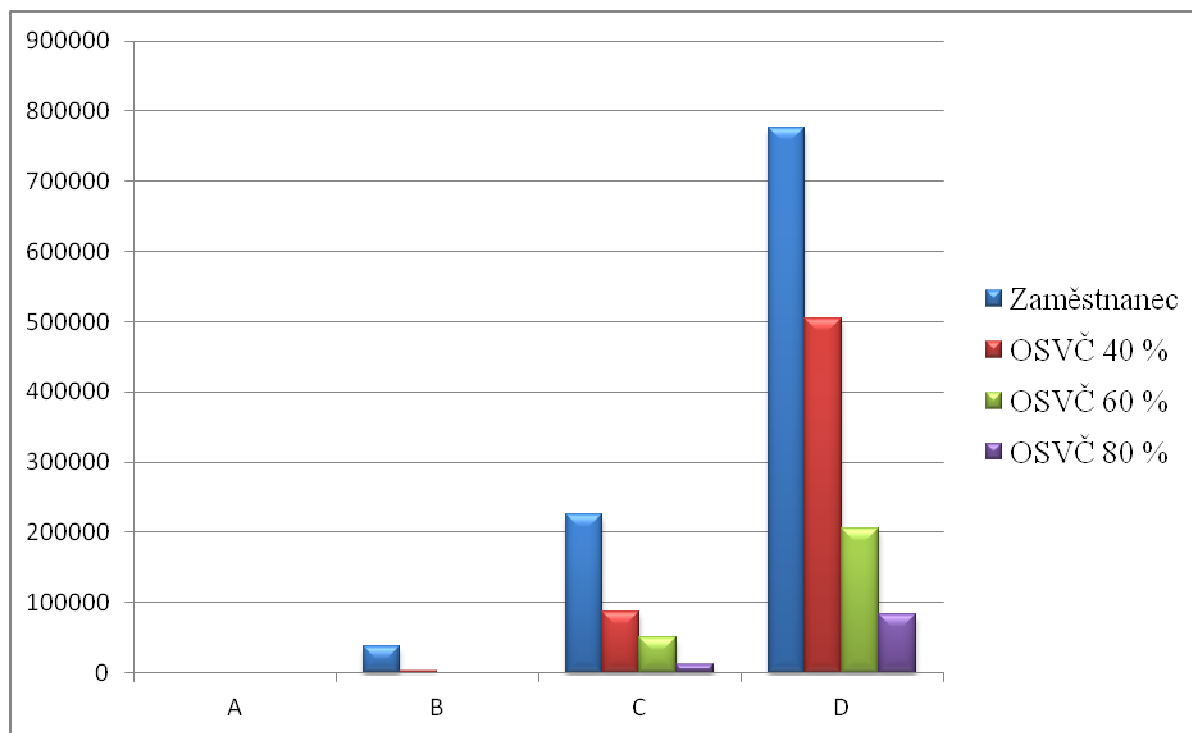
Zdroj: Vlastní zpracování

Z grafu je možno vyčíst, že OSVČ A při využití všech možností paušálních výdajů na dani nezaplatí ani korunu. OSVČ B odvádí daň pouze v případě paušálních výdajů ve výši 40 %, celkem tedy odvede na dani 3 105 Kč. OSVČ C je povinna zaplatit daň ve všech kategoriích paušálních výdajů. V případě paušálních výdajů ve výši 40 % zaplatí na dani 86 970 Kč, u 60 % je to částka ve výši 49 696 Kč a u 80 % to činí celkem 12 420 Kč. OSVČ D je trochu komplikovanější. Při využití paušálních výdajů ve výši 40 % může uplatnit jako výdaj maximálně částku 800 000 Kč podle ZDP. Pokud by toto omezení neplatilo, mohla by si OSVČ uplatnit výdaj ve výši 1 440 000 Kč, což je citelný rozdíl. Dále je OSVČ D také povinna zaplatit solidární daň v případě paušálů ve výši 40 % a 60 %. U 40 % solidární zvýšení daně činí celkem 109 030 Kč $((2\,800\,000 - 1\,242\,432) \times 0,07)$, u 60 % je ve výši 13 830 Kč $((1\,440\,000 - 1\,242\,432) \times 0,07)$.

4.2.3 Srovnání zaměstnance a OSVČ

Na základě výše vypočtené daně z příjmů u zaměstnance a OSVČ bude provedeno srovnání odvedené daně. Následující graf č. 4.6 znázorňuje kolik kdo odvedl na dani z příjmů u jednotlivých příjmových kategorií.

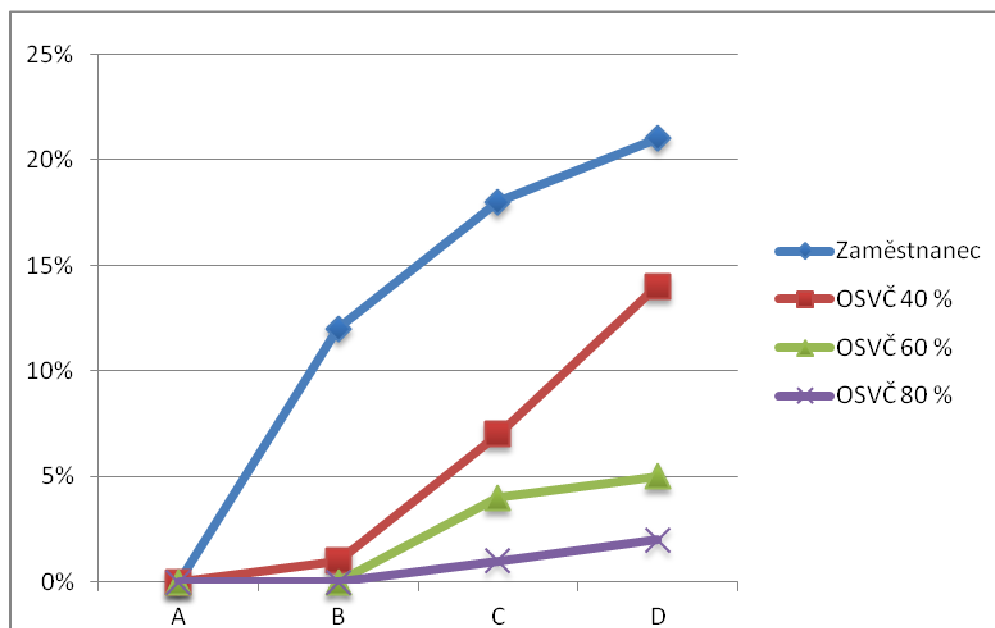
Graf č. 4.6: Odvedená daň z příjmů u zaměstnance a OSVČ v Kč

Zdroj: Vlastní zpracování

Na první pohled je z grafu jasně patrný velký rozdíl mezi odvedenou daní u zaměstnance a OSVČ využívající jednotlivé kategorie paušálních výdajů. Pouze v případě příjmů ve výši minimální mzdy nezaplatí nikdo na dani ani korunu. V situaci, kdy je příjem roven průměrné mzdě, zaměstnanec odvede 37 590 Kč. OSVČ u této kategorie je poplatníkem daně pouze při využití paušálu ve výši 40 % a zaplatí pouhých 3 105 Kč. Největší rozdíl lze spatřit v příjmové skupině D, když se porovná daň odvedená zaměstnancem s OSVČ disponující 80 % paušálních výdajů. Zatímco zaměstnanec je povinen odvést do státního rozpočtu celkem 775 386 Kč, OSVČ odvede na dani z příjmů pouhých 83 160 Kč. Následující graf č. 4.7 zobrazuje podíl odvedené daně na příjmech jednotlivých poplatníků.

Graf č. 4.7: Podíl odvedené daně na jednotlivých příjmech poplatníků

Zdroj: Vlastní zpracování

Z uvedeného grafu jasně vyplývá, že podíl odvedené daně z jednotlivých kategorií příjmů je jasně vyšší u zaměstnanců v porovnání s OSVČ kromě kategorie A, kde se neodvede ani koruna na dani. Dále je možno zaregistrovat, že s růstem příjmů poplatníka roste podíl odvedené daně. Zaměstnanec ve skupině D je povinen ze své hrubé mzdy odvést celkem 21 % na dani z příjmů. OSVČ ve skupině D využívající paušál ve výši 80 % odvede na dani pouze 2 % ze svého příjmu. OSVČ v kategorii D, která disponuje paušálem ve výši 40 %, zaplatí na dani celkem 14 % ze svého celkového příjmu. To je v porovnání s ostatními OSVČ docela vysoký poměr, který je zapříčiněn limitem pro uplatnění paušálních výdajů a solidárním zvýšením daně. OSVČ uplatňující paušální výdaje ve výši 40 % si mohou uplatnit výdaje maximálně do částky 800 000 Kč.

V tabulce č. 4.8 jsou uvedeny hranice příjmů, od kterých se zaměstnanci a OSVČ stávají poplatníky daně z příjmů.

Tabulka č. 4.9: Hranice příjmů pro odvádění daně v Kč

	Zaměstnanec	OSVČ 40 %	OSVČ 60 %	OSVČ 80 %
Měsíčně	10 300	23 000	34 500	69 000
Ročně	123 600	276 000	414 000	828 000

Zdroj: Vlastní zpracování

Zaměstnanec se stává poplatníkem daně z příjmů při překročení hrubé mzdy ve výši 10 300 Kč měsíčně. OSVČ při využití paušálních výdajů ve výši 40 % odvádí daň při překročení hranice 23 000 Kč měsíčně. V případě OSVČ s paušály ve výši 60 % se jedná o hranici ve výši 34 500 Kč měsíčně. OSVČ disponující 80 % paušálů se stane poplatníkem daně po překročení hranice ve výši 69 000 Kč. OSVČ s paušály 80 % potřebuje téměř o sedminásobek vyšší příjem ve srovnání se zaměstnancem.

Paušální výdaje mají obrovský význam při stanovení základu pro výpočet daňové povinnosti. Rapidně ho snižují, tím pádem také odvedená daň bude mnohem nižší u OSVČ ve srovnání se zaměstnanci. Výrazně nižší budou rovněž odvody na sociální a zdravotní pojištění, jelikož vyměřovací základ pro jejich výpočet je roven polovině dílčího základu daně, který je ovlivněn paušálními výdaji. Dále je třeba zmínit rozdílný základ pro výpočet daně u zaměstnance a OSVČ. Zatímco u zaměstnance se daň počítá ze superhrubé mzdy, u OSVČ je to rozdíl mezi příjmy a výdaji. Prakticky pro zaměstnance platí daňová sazba ve výši 20,1 % ($15 \% \times 1,34$) pokud by se předpokládalo, že dílčím základem daně u zaměstnance je hrubá mzda.

4.3 Návrhy změn daňových a pojistných odvodů

V první části případové studie bylo poukázáno na situaci pojistných odvodů u zaměstnance a OSVČ v případě, kdy obě skupiny měly totožný základ pro výpočet. Za tohoto primárního předpokladu vyšlo, že OSVČ všeobecně odvede na pojistném více než zaměstnanec samotný. Ovšem v součtu společně se zaměstnavatelem odvede na pojistném více zaměstnanec. Nutno podotknout, že tyto rozdíly mezi zaměstnanci a OSVČ v odvedeném pojistném jsou ve většině současných případů značně vyšší, jak bylo znázorněno ve třetí kapitole na příjmech státního rozpočtu podle údajů Ministerstva financí ČR. Druhá část případové studie byla zaměřena na výpočet daně z příjmů u zkoumaných poplatníků se zaměřením na paušální výdaje u OSVČ. Na základě dosažených výsledků nutno podotknout, že paušální výdaje se zásadní měrou podílejí na obrovských rozdílech mezi odvedenou daní a pojistným u zkoumaných jedinců. V této části budou uvedeny teoretické návrhy změn daňových a pojistných odvodů s cílem snížit diferenci mezi zaměstnanci a OSVČ.

Omezení nebo snížení paušálních výdajů

Jednou z možností, jak snížit diferenci mezi zaměstnanci a OSVČ v jednotlivých odvodech, je omezení nebo dokonce snížení paušálních výdajů. Omezení ve smyslu zavedení

stropu u jednotlivých kategorií paušálních výdajů, jak tomu je u paušálu ve výši 40 %, kde je zaveden strop ve výši 800 000 Kč a u paušálu ve výši 30 %, kde je zaveden strop ve výši 600 000 Kč. Podobné omezení by bylo možné zavést také u vyšších paušálů, kde paradoxně žádný strop neexistuje. Druhá varianta je celkové snížení paušálních výdajů pro jednotlivé poplatníky. Obě tyto varianty řešení by teoreticky měly přinést do státního rozpočtu více peněžních prostředků od OSVČ v podobě vyšších daňových i pojistných odvodů.

Zavedení minimální daně u OSVČ

Další možností, jak vybrat více peněz od OSVČ tentokrát pouze na dani, je zavedení tzv. minimální daně. Jednalo by se o určitou minimální částku daně, kterou by všechny OSVČ musely odvádět do státního rozpočtu bez ohledu na jejich hospodaření. Tato varianta řešení byla v minulosti v ČR zavedena. Jednalo se o minimální částku ve výši 20 000 Kč, kterou musely ročně všechny OSVČ odvést. V roce 2008 tato povinnost pro OSVČ skončila. Při zavedení této minimální daně stát v roce 2007 inkasoval do státního rozpočtu na dani od OSVČ přes 17 miliard Kč, což je v porovnání se současností o 13násobek více. Ovšem zavedení této minimální daně by znovu mohlo mít negativní dopad především pro nízkopříjmové OSVČ. Tato varianta je docela radikálním řešením, která by vzbudila velký rozruch u veřejnosti.

4.4 Dílčí shrnutí

Tato kapitola byla zaměřena na výpočet jednotlivých odvodů daňového charakteru u zaměstnance a OSVČ a následně na jejich srovnání. První část případové studie se zabývala sociálním a zdravotním pojištěním s následnou vazbou na starobní důchod. V druhé části byla kladena pozornost na daň z příjmů s důrazem na paušální výdaje u OSVČ. Na konci této kapitoly byly navrženy možnosti jak snížit diferenci mezi odvody u zaměstnance a OSVČ.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce byla komparace zatížení zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných v roce 2013. Pozornost byla kladena zejména na daň z příjmů a na sociální a zdravotní pojištění. V jednotlivých kapitolách byla teoreticky i prakticky rozebrána problematika zmíněných odvodů u zkoumaných skupin na základě čehož se dosáhlo zajímavých poznatků.

Druhá kapitola se soustředila zejména na teoretické poznatky v oblasti zkoumaných odvodů daňového charakteru. U sociálního zabezpečení byly podrobně popsány jeho jednotlivé subsystemy, tedy konkrétně důchodové pojištění, nemocenské pojištění a státní politika zaměstnanosti. Následně pozornost směřovala k legislativě zdravotního pojištění a problematice zdravotních pojišťoven v ČR. Konec této kapitoly byl věnován teorii osobní důchodové daně.

Třetí kapitola diplomové práce byla zaměřena na konstrukci základů jednotlivých odvodů a na samotný výpočet. Na konci této kapitoly byla pozornost zaměřena na státní rozpočet s důrazem na příjmy rozpočtu ze zkoumaných odvodů. Na základě údajů Ministerstva financí a Ministerstva zdravotnictví byly získány zajímavé informace. V průměru zaměstnanec v roce 2013 odvedl na dani z příjmů celkem 22 815 Kč, na sociálním pojištění 90 461 Kč a na zdravotním pojištění 42 290 Kč. OSVČ v průměru odvedla v roce 2013 na dani z příjmů 1 355 Kč, na sociálním pojištění 25 582 Kč a na zdravotním pojištění celkem 15 481 Kč. Rozdíl mezi odvody je značný. Zejména alarmující je srovnání daně z příjmů, kde zaměstnanec odvede za rok v průměru zhruba o 17násobek více než OSVČ.

Čtvrtá kapitola se věnovala praktickému výpočtu daňových a pojistných odvodů u zaměstnance a OSVČ. Na základě vlastní případové studie byly zhodnoceny rozdíly v odvedeném pojistném a odvedené dani u zkoumaných skupin poplatníků. Pro výpočet jednotlivých odvodů v případové studii byly zvoleny čtyři kategorie příjmů. Minimální mzda, průměrná mzda, příjem ve výši maximálního vyměřovacího základu pro výpočet sociálního pojištění a příjem překračující tento maximální vyměřovací základ. První část případové studie se zaměřila na výpočet sociálního a zdravotního pojištění a následně také na výpočet starobního důchodu. U OSVČ se předpokládalo, že její dílčí základ daně je roven hrubé mzdě zaměstnance a uplatňuje skutečné výdaje. Na základě těchto předpokladů vyšlo, že OSVČ odvede celkově na pojistném ve všech zvolených příjmových kategoriích více než zaměstnanec. Pro OSVČ platí vyšší pojistné sazby. Ovšem v součtu se zaměstnavatelem, který odvádí rovněž pojistné za své zaměstnance, odvedl zaměstnanec značně více, což je pro

zaměstnance velkou výhodou oproti OSVČ, jelikož velkou většinu pojistné zátěže nese zaměstnavatel, zejména u sociálního pojištění. Pro srovnání odvodu pojistného na důchodové pojištění a starobních dávek z něj plynoucích byla zvolena roční analýza. Ve všech příjmových kategoriích měl zaměstnanec vyšší starobní důchod než OSVČ, což bylo zapříčiněno rozdílným osobním vyměřovacím základem pro výpočet důchodu. Pro zaměstnance neexistuje žádný strop, co se týče maximální výše starobního důchodu. U OSVČ je to strop ve výši 246 756 Kč ročně, jelikož osobní vyměřovací základ pro výpočet starobního důchodu nemůže být vyšší než maximální vyměřovací základ pro výpočet pojistného na sociální pojištění. Druhá část případové studie se zabývala výpočtem daně z příjmů se zaměřením na paušální výdaje u OSVČ. Dílčím základem daně u OSVČ byly již výše zmíněné příjmy snížené o jednotlivé kategorie paušálních výdajů. Rozdíl mezi zaměstnanci a OSVČ v odvedené dani byl ve všech kategoriích zvolených příjmů alarmující. Zajímavé bylo rovněž zjištění, od jaké výše příjmů se stávají zaměstnanci a OSVČ poplatníky daně z příjmů. Zaměstnanec se stává poplatníkem daně z příjmů při překročení hrubé mzdy ve výši 10 300 Kč. OSVČ využívající paušály ve výši 40 % se stává poplatníkem při překročení příjmů 23 000 Kč, u 60 % je to příjem 34 500 Kč a u 80 % je to dokonce 69 000 Kč. Paušální výdaje jsou jedním z hlavních důvodů, proč stát od OSVČ vybere tak nízkou sumu na dani z příjmů v porovnání se zaměstnanci. Paušály mají rovněž vliv na sociální a zdravotní pojištění, jelikož vyměřovacím základem pro jejich výpočet je polovina dílčího základu daně u OSVČ. Čím menší bude vyměřovací základ pro výpočet sociálního pojištění, tím menší bude v budoucnu starobní důchod OSVČ. Naopak u veřejného zdravotního pojištění se nijak neprojeví odvedený rozdíl v pojistném. Ačkoliv zaměstnanci zaplatí v průměru mnohem více, poskytovaná zdravotní péče je pro obě skupiny totožná. Na závěr této kapitoly byly uvedeny jednotlivé způsoby jak zmírnit rozdíly v odvedené dani a odvedeném pojistném u zaměstnance a OSVČ. Byly navrženy možnosti jako zavedení stropu na paušální výdaje, jak je tomu u paušálu ve výši 40 % nebo celkové snížení paušálních výdajů. Dalším způsobem jak snížit diferenci byl návrh na zavedení minimální daně u OSVČ, se kterým již má ČR své zkušenosti.

Problematika daňového a pojistného zatížení zaměstnanců a OSVČ je v posledních letech velice žhavým a sporným tématem v politické sféře. V blízké době se dají očekávat určité reformy především ve smyslu určitého omezení OSVČ, jelikož rozdíl především v odvedené dani z příjmů je abnormální.

Seznam použité literatury

Knihy

ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s komentářem a příklady 2013*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 176 s. ISBN 978-80-7263-765-2.

KAHOUN, Vilém a kolektiv. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. Praha: TRITON, 2010. 448 s. ISBN 978-80-7387-346-2

KOLDINSKÁ, Kristina. *Sociální právo*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 192 s. ISBN 978-80-7179-620-6

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 276 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 21. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 424 s. ISBN 978-80-7263-798-0.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2013*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 160 s. ISBN 978-80-7263-757-5.

TRÖSTER, Petr a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 320 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

Elektronické dokumenty a ostatní zdroje

ČESKÁ SPRÁVA SOCÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Pojištění OSVČ [online]*. ČSSZ [24. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. *Dávky důchodového pojištění [online]*. ČSSZ [24. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Demografické údaje ČR [online]*. ČSÚ [11. 1. 2014]. Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0101.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet zaměstnanců a jejich mzdy [online]*. ČSÚ [11. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/3106-13>

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Státní rozpočet [online]*. Ministerstvo financí [4. 4. 2014]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/vyhledavani?q=státní+rozpočet>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Počet podnikatelů v ČR [online]*. MPSV [9. 2. 2014]. Dostupné z: <http://mpsv.cz/cs/15926>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální pojištění [online]*. MPSV [2. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1349>

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. *Ekonomické informace ve zdravotnictví [online]*. ÚZIS [15. 2. 2014]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/katalog/zdravotnicka-statistika/ekonomicke-informace-ve-zdravotnictvi>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠTOVNA. *Za koho platí pojistné stát [online]*. VZP [10. 1. 2014]. Dostupné z: <http://www.vzp.cz/platci/informace/stat>

KLAZAR Stanislav a Barbora SLINTÁKOVÁ. *Analýza celoživotního dopadu veřejného důchodového pojištění v ČR [online]*. Dostupné z: http://kvf.vse.cz/storage/1235064979_sb_dopad_duchodu.pdf

MARKÉTA KOPOVÁ. *Solidarita a ekvivalence v systému sociálního pojištění v ČR*. Praha 2012. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, Katedra veřejných financí.

Seznam zkratek

ČPZP	Česká průmyslová zdravotní pojišťovna
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
DZD	Dílčí základ daně
EU	Evropská unie
FO	Fyzické osoby
OBZP	Osoby bez zdanitelných příjmů
OEDC	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OZP	Oborová zdravotní pojišťovna
PO	Právníkové osoby
Přehled	Přehled o příjmech a výdajích a platbách na pojistné
RBP	Revírní bratrská pokladna
RH	Redukční hranice
VOZP	Vojenská zdravotní pojišťovna
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna
ZDPJ	Zákon o důchodovém pojištění
ZDP	Zákon o daních z příjmů
ZPMVCR	Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR
ZP	Zdravotní pojištění
ZPŠ	Zaměstnanecká pojišťovna Škoda

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

17.4.2014

Michal Mrózek

Seznam příloh

Příloha č. 1	Nezdanitelné části základu daně v roce 2013
Příloha č. 2	Osoby, za které platí zdravotní pojištění stát v roce 2013